

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 85

София, срѣда, 21 май

1930 г.

92. заседание

Вторникъ. 20 май 1930 година.

(Открито отъ подпредседателя А. Христовъ въ 16 ч. 40 м.)

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ народни представители: Богдановъ Димитъръ, х. Галибовъ Хюсеинъ, Георгиевъ Стойчо, Димитровъ Добри, Думановъ д-ръ Никола, Дяковъ д-ръ Цвѣтанъ, Златевъ Станю, Икономовъ Димитъръ, Капитановъ Трифонъ, Колевъ Иванъ, Малиновъ Атанасъ, Маноловъ Калоянъ, п. Николовъ Димитъръ, Омарчевски Стоянъ, Петевъ Вичо, Петровъ Аврамъ Стояновъ, Пешевъ Димитъръ, Пупешковъ Цвѣтанъ, Сакъзовъ Янко, Тончевъ Желю и Христовъ Иванъ)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е разрешило отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Колю Кожаклиевъ — 1 день;

На г. Несторъ Личевъ — 2 дена и

На г. Хинекъ Майеръ — 3 дни.

Следва да се разреши отпускъ отъ Събранието на следнитъ народни представители, понеже сж се ползували сж повече отъ 20 дни отпускъ:

На г. Левъ Кацковъ — 2 дена;

На г. Еню Колевъ — 3 дни и

На г. Желю Тончевъ — 1 день.

Които сж съгласни да имъ се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Събранието, че е постѣпило питане отъ хасковския народенъ представитель г. Димитъръ Нейковъ къмъ г. министра на народното просвѣщение — относно непристойни за службата действия на директора на Хасковската прогимназия Генчо Ст. Пиревъ.

Това питане ще бѣде препратено на г. министра на народното просвѣщение, за да отговори.

Съобщавамъ на Събранието, че отъ Министерството на вътрешнитъ работи и народното здраве е постѣпилъ законопроектъ за разрешаване на Столичната община да сключи заемъ въ размѣръ на 2.800.000 л. отъ фонда „Обществени осигуровки“ при Министерството на търговията, промишлеността и труда. (Вж. прил. Т. I, № 118)

Тоя законопроектъ ще бѣде раздаденъ на г. г. народнитъ представители и поставенъ на дневенъ редъ.

Пристѣпваме къмъ дневния редъ.

Ц. Стоянчевъ (з. в): Искамъ думата преди дневния редъ.

Г. председателю! Преди една седмица бѣхъ отправилъ питане къмъ г. министъръ-председателя и министъръ на вътрешнитъ работи по отношение нормиране прѣсното млѣко на производителитъ въ Софийско. Сѣтамъ, че вече сте готовъ, г. министре, да ми отговорите.

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: За жалость, не съмъ готовъ. Ще гледамъ да Ви отговоря.

Х. Калайджиевъ (раб): Преди единъ месецъ бѣхъ подалъ питане, относно снабдяването съ нотариални актове градскитъ бѣжанци.

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: Г. Калайджиевъ! Не си ти, който ще направишъ такова предложение, за да се реши въпросътъ. Това е инициатива на правителството и то ще внесе законодателно предложение. Вие ще повдигате въпросъ за нотариални актове на собственици! Ами че това е противъ вашата теория! Какъ така ще давате питане за снабдяване съ нотариални актове за собственост, когато вие имате теория за колективна собственост?! (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ сговориститъ) Защо е тази демагогия?

Х. Калайджиевъ (раб): Азъ знамъ какво е положението на бѣжанцитъ; самъ азъ съмъ бѣжанецъ и съмъ си построилъ къща.

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: Бива ли такова самоизлагане?

Х. Калайджиевъ (раб): Въ София и въ цѣлата страна се интересуватъ отъ този въпросъ.

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: Ние ще го разрешимъ, но ще го разрешимъ противъ вашата програма и противъ вашитъ принципи. Които иматъ земи и жилища, ще станатъ пълни собственици. Вие, обаче, искате обратното, и затова нѣмате морално право да повдигате този въпросъ.

Х. Калайджиевъ (раб): Азъ искамъ да разрешите този въпросъ съ огледъ интереситъ на бѣжанцитъ. Това е мое желание.

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: Ще се разреши.

С. Пѣйчевъ (з. в): Азъ моля г. министра на вътрешнитъ работи да отговори на едно мое питане, което съмъ отправилъ още преди единъ месецъ.

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: За какво се отнася, г. Пѣйчевъ?

С. Пѣйчевъ (з. в): За едно убийство, извършено отъ полицията на 13 априль въ с. Горна Липница, Търновско.

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: Шомъ е за извършено убийство, азъ мога да Ви увѣря, че въпросътъ ще се разгледа отъ следбния следователъ, отъ прокурора и ще се даде едно решение при което не ще могатъ

да обвинявате министъра, че проявява лицеприятие към нѣкого. Това мога да Ви кажа.

С. Пѣйчевъ (з. в): Ама приставъ е убитъ!

Министър-председател А. Ляпчевъ: Може приставъ да е убитъ. Не съмъ ималъ възможностъ да проуча въпроса, понеже, знаете, доскоро бѣхъ боленъ.

Вие знаете, г. г. народни представители, че пѣтътъ за питанія отъ такова естество е другъ; защото иначе моятъ отговоръ нѣма да задоволи запитвача. Онзи день четохъ въ вестникитѣ, че въ французката камара имало 400 такива питанія, които чакали отговоръ. Азъ не зная дали къмъ мене има 14 такива питанія. Бѣдете малко по-търпеливи.

Г. Марковъ (з. в): На 14 т. м. отъ моето родно село сѣ били повикани въ Поповския участъкъ 6 души — мога да Ви дамъ имената имъ, ако искате — и сѣ били пребити отъ бой.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Дайте ги, за да направя нуждното.

Г. Марковъ (з. в): Единъ отъ тѣхъ е изсипанъ и е на смъртно легло. Азъ съмъ отправилъ питане по този въпросъ, обаче не зная дали ще получа отговоръ. Туй резултатъ на новата политика ли е? Единиятъ е общински съветникъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Г. Марковъ! Така не се процедира. Вие сте доста зѣбать, както и всичкитѣ ви приятели, за да можете да тикнете ония хора, които сѣ нанесли такъвъ побой, тамъ, където имъ е мѣстото, защото съдебната властъ е независима.

Г. Марковъ (з. в): Въ полицейския участъкъ ги биятъ други лица.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Добре, ще го докажете. (Глъчка)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни)

П. Палиевъ (д. сг): Това не сѣ питанія, а закачки. Не тѣй се правятъ питанія.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Г. министърътъ на правосъдието трѣбва да направи потребното.

Министър д-ръ К. Милановъ: Когато се направи оплакване до съдебнитѣ власти.

Председателствуващъ А. Христовъ: Пристъпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ търговския законъ, относно публичнитѣ влагалища. Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Г. Кръстевъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ поправкитѣ и прибавкитѣ, приети на второ четене)

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ на трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ търговския законъ, относно публичнитѣ влагалища, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 86)

Пристъпваме къмъ точка втора отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за държавния печатъ. Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Г. Кръстевъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнение)

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ на трето четене законопроекта за държавния печатъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 87)

Пристъпваме къмъ точка трета отъ дневния редъ — избиране председател на Народното събрание.

Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Понеже има малко дни предъ насъ до за-

криване на сесията, а има за разглеждане законопроекти, които не сѣ минали още на първо четене, моля, да се преди дневниятъ редъ и да минемъ къмъ точка пета.

Н. Стамболиевъ (з. в): Защо се отлага точка трета?

Министър-председател А. Ляпчевъ: Отлага се! (Смѣхъ)

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представител г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ (д): Г. г. народни представители! Миналия петѣкъ се прочете тукъ декларацията на новото правителство и веднага следъ това се развиха дебати по нея, следъ което се гласува дневенъ редъ. Тогава правителството съобщи, че на първо мѣсто въ дневния редъ за следващото заседание ще бѣдатъ поставени нѣкои законопроекти на трето четене, следъ които ще се постави като трета точка отъ дневния редъ избиране председател на Народното събрание. Днесъ, обаче, г. министър-председателъ иска да изоставимъ разглеждането на точка трета и да пристѣпимъ къмъ точка пета отъ дневния редъ. Мене ми се струва, че по-важна точка въ дневния дневенъ редъ отъ точка трета — избиране председател на Народното събрание — нѣма. Още преди три дни се съобщи на Парламента, че днесъ ще стане изборъ на председател на Народното събрание, а днесъ този въпросъ се умаловажава и се дава преднина на други точки отъ дневния редъ. За насъ е непонятно по какви съображения става това.

Ние смѣтаме, че правителството и болшинството отъ Парламента, когато нареждаха дневния редъ, знаеха, че сѣ готови да стане изборътъ на председател на Народното събрание въ днешното заседание. Преди единъ часъ председателството ни съобщи, че ще се отложи откриването на заседанието съ единъ часъ, следъ което пакъ ще се съберемъ тукъ, за да изберемъ председател на Народното събрание. Сега, обаче, следъ тоя срокъ отъ единъ часъ, нуженъ за правителството и за болшинството му, ние сме изненадани съ това, че вие пакъ не искате да пристѣпите къмъ избиране председател на Народното събрание.

Г. г. народни представители! Ние смѣтаме, че тоя начинъ на парламентарна практика не е полезенъ за никого — нито за болшинството, нито за меншеството, въобще не е полезенъ за сериозния парламентаренъ редъ въ страната. Като отбелязваме това, ние протестираме противъ тоя начинъ на действие и се обявяваме противъ отлагането на избора за председател на Народното събрание. Ние искаме да спасимъ престижа нашъ и вашъ — престижа на Народното събрание.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Чухте единъ протестъ повечко. Той се поддържа съ разбиранята на онзи, който протестира. Кой въпросъ е по-важенъ и по-навремененъ, това се решава отъ мнозинството на Парламента. Азъ, като направихъ този апелъ да се изостави точка трета отъ дневния редъ и да се премине къмъ точка пета, имахъ предъ видъ, че имаме законопроекти, които трѣбва да се приематъ на първо, второ и трето четене. (Възражения отъ лѣвицата) Моля ви се, г-да. (Къмъ сговориститѣ) Тѣ (Сочи опозицията) сѣ загрижили много! (Глъчка)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни)

Министър-председател А. Ляпчевъ: Следователно, въ името на този интересъ, да можемъ да прокараме тѣзи законопроекти своевременно, азъ искамъ да минемъ къмъ точка пета отъ дневния редъ.

А. Малиновъ (з. в): Я си кажете истината!

Министър-председател А. Ляпчевъ: Ние сме демократи, г-да, ние искаме споразумение; ние не сме такива, които ще заповѣдваме. Споразумението ще дойде, и вие ще бѣдете пакъ като мокри кокошки. (Възражения отъ лѣвицата) Не може да има друго решение.

Нѣкой отъ лѣвицата: Като декларацията на новото правителство!

Министър-председател А. Ляпчевъ: Декларацията си е декларация.

И тъй, г. г. народни представители, азъ моля съгласието ви да преминемъ къмъ точка пета отъ дневния редъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Моля, които приематъ направеното предложение, да минемъ къмъ точка пета отъ дневния редъ, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Н. Мушановъ (д): Значи, изборътъ за председател на Народното събрание е маловаженъ въпросъ!

Н. Стамболиевъ (з. в): Назначете поне тричленна комисия до избора на председател! (Глъчка)

Председателствуващъ А. Христовъ: Моля, тишина, г-да. Пристъпваме къмъ точка пета отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за водоснабдяване безводния Дели-Орманъ.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Г. Кръстевъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 116).

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Казанаклиевъ.

Г. Казанаклиевъ (д. сг): (Отъ трибуната) Вземамъ думата, за да изтъкна само една малка непълнота, която е допустната при редактирането на законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за водоснабдяване безводния Дели-Орманъ. Съ проектиранитъ измѣнения на закона, обектътъ за водоснабдителната дейностъ на дветъ дирекции въ Шуменъ и Русе се разширява, като се внасятъ нови населени пунктове, които чувствуватъ безводие наравно съ тѣзи, които досега бѣха подъ режима на закона. Всички населени пунктове, изброени въ стария текстъ — чл. 2 — и въ измѣненията, които се правятъ, иматъ нужда отъ вода. Тази нужда е подчертана. Времето измѣни стопанскитъ условия въ тѣзи села, благодарение на типичното делиорманско безводие.

Между тѣзи населени пунктове, които се бждатъ подъ режима на новия законъ, ще бждатъ водоснабдявани по колективенъ пѣтъ, който законътъ предвижда, е и градътъ Разградъ. Градътъ Разградъ е съ около 16 хиляди жители и изпитва до голѣма степенъ безводие: цѣли квартали на града сѫ лишени абсолютно отъ вода; една голѣма частъ отъ воднитъ източници на града сѫ свършено несигурни и недостатъчни, понеже нѣматъ единъ постояненъ дебитъ, плитки сѫ и, като така, сѫ поставени подъ климатическитъ условия за всѣки специаленъ сезонъ. При това положение, презъ известни сезони воднитъ източници намаляватъ, пресъхватъ и малкото вода, която остава, е несигурна и нечиста, което има своитъ отрицателни ефекти и въ стопанско, и въ хигиеническо отношение. Всички самостоятелни опити на управлението на града за да намѣри единъ сигуренъ воденъ басейнъ, за да го каптира и донесе водитъ му за ползуване отъ населението, останаха безплодни, защото въ районитъ на града не може да се намѣри единъ достатъченъ воденъ басейнъ. Това положение ще се цели да се поправи съ измѣненията, които се внасятъ съ цитирания законопроектъ въ закона за водоснабдяване безводния Дели-Орманъ. Обаче, съ прибавянето на гр. Разградъ въ Русенската водоснабдителна група, наредъ съ онова благо, което Разградъ ще чака заедно съ всички други населени пунктове, Разградъ поема и една голѣма тежестъ. Той се кооперира съ редъ малки села, а представлява най-голѣмия обектъ за водоснабдяване, стопански най-силенъ и най-годеенъ за понесе тежеститъ около общото кооперативно водоснабдяване. Така че при поставянето на Разградъ въ тази група, той има и риска за материалнитъ тежести срещу облатата, че най-после може да достави на своето население една здрава и въ достатъчно количество водна маса.

Обаче въ законопроекта има едно малко опущение. Чл. 7 отъ закона не е надлежно измѣненъ, за да може гр. Разградъ своевременно да задоволи належащитъ си нужди отъ вода. Съ чл. 7 се урежда редътъ, по който ще трѣбва да бждатъ извършени водоснабдителнитъ съоръжения. Въ първата алинея на чл. 7 се посочватъ двата водоснабдителни пункта, които сѫ били първи предметъ на водоснабдителна дейностъ. За Шуменския окръгъ това е Ай-догдуската група, която е вече завършенъ обектъ, и за Русенския — Голѣмо-адайската група, която е почти свършена.

Въ п. 2 се посочва една втора група, която сега въ измѣненията на закона точно се конкретизира. Въ нея влизатъ предимно села отъ Шуменския окръгъ, — или отъ бившия Шуменски окръгъ, сега Кеманларска околия — обаче гр. Разградъ не е точно посоченъ въ коя водоснабдителна група ще влиза, макаръ че по положение и по обща постановка на водоснабдителна дейностъ на Разградъ трѣбва да се даде мѣсто въ Голѣмо-адайската група. Но понеже това въ законопроекта не е предвидено, ако измѣнението на закона мине въ тая редакция, въ която е предложено сега, Разградъ рискува да понесе голѣми тежести по водоснабдяването, безъ да може да получи облатитъ отъ водоснабдяването или да бжде водоснабденъ следъ десетилѣтия.

Ето защо азъ моля да се има предъ видъ това при преглеждането на законопроекта въ комисията и да се предвиди единъ новъ § 4, съ който да се прибави една нова алинея следъ точка 1 на чл. 7, съ следната редакция: (Чете) „Разградската община се присъединява въ строително-експлоатационно отношение къмъ Голѣмо-адайската водоснабдителна група“. По този начинъ ще бжде посоченъ редътъ за извършване водоснабдителнитъ съоръжения за Разградъ, и законътъ ще добие една попълна физиономия и ще достигне своето истинско назначение.

Председателствуващъ А. Христовъ: Други оратори нѣма записани.

Има думата г. министъръ-председателътъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Съ този законопроектъ се измѣня и допълня законътъ за водоснабдяването на Дели-Орманъ въ две отношения.

Първо, относно онова право, което се даде на общинитъ и окръжията, да иматъ свои стопанства, отъ техникитъ се намѣри, че ще бжде много по-умѣстно въ бждеще експлоатацията на тия чисто технически инсталации да става не отъ постоянната комисия или отъ комитетъ при нея, а тия инсталации да си бждатъ отдѣлни самостоятелни стопанства, което ще рече, тия стопанства ще събиратъ нуждитъ приходи, ще посрѣщатъ необходимитъ разходи и каквото остава въ плюсъ — сигурно ще има плюсъ — ще го внасятъ въ касата на окръжния съветъ, а ако има недостигъ, ще се дотѣкмява отъ нѣкъде. Това е първото измѣнение.

Въ останалитъ параграфи, втори и трети, измѣненията се отнасятъ до едни поправки, вследствие промѣнитъ на нѣкои общини. Така напр., въ алинея втора на § 2 има една община, която се казва Екисченска, раздѣлена на две общини — на Каялджеренска и Гюргенлийска. Сега се помѣстватъ тѣзи две общини, вмѣсто едната — Екисченската. Същото е и въ § 3.

Тѣзи измѣнения сѫ направени съ пълното съгласие на техническия комитетъ, събранъ отъ два комитета.

Поставя се и водоснабдяването на Разградъ, който градъ най-лесно може да се водоснабди, следъ като се вземе водата отъ единъ водопроводъ, който минава близо до него.

Г. Казанаклиевъ, народенъ представителъ отъ гр. Разградъ, се опасява, че законопроектътъ, както е представенъ, не гарантира на Разградската община, че тя скоро ще бжде снабдена съ вода. Той малко грѣши, затуй защото, щомъ се поставя отъ коя централа ще се водоснабдява — а тя е централата Голѣмо-ада — и щомъ централата се построи, естествено е, съ развитието на строежа, ще се разпредѣли водата по всичкитъ пунктове, опредѣлени да се водоснабдяватъ. Въ случая водоснабдяването на гр. Разградъ е една чисто техническа работа.

Но, за да нѣма опасения, че ще се изостави водоснабдяването на гр. Разградъ — то не може да се изостави — азъ нѣмамъ нищо противъ да се посочи изрично, като се приеме предложението на г. Казанаклиевъ. Но разбира се, това ще стане при второто четене на законопроекта.

Н. Мушановъ (д): Най-добре е да се посочи изрично.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за водоснабдяване безводния Дели-Орманъ на първо четене, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Понеже въпросътъ е много ясенъ, предлагамъ законопроекта да се гласува по спешностъ и на второ четене.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ предложението, направено отъ г. министъръ-председателя, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на второ четене.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ“

за изменение и допълнение на закона за водоснабдяването безводния Дели-Орманъ“.

Председателствуващ А. Христовъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, моля да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете § 1 — вж. прил. Т. I, № 116)

Председателствуващ А. Христовъ: Които приематъ § 1, моля да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете § 2 — вж. прил. Т. I, № 116)

Председателствуващ А. Христовъ: Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Въмсто общината Г. Делска, да се поставятъ Каляждеревска и Гюргенлийска.

Председателствуващ А. Христовъ: Които приематъ поправката, предложена отъ г. министър-председателъ, моля да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема. Които приематъ § 2, съ приетата поправка, моля да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете § 3 — вж. прил. Т. I, № 116)

Председателствуващ А. Христовъ: Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! За да бъде удовлетворено искането на разградци, въмсто да предвиждаме огдѣленъ параграфъ, азъ съмъ съгласенъ, въ края на този параграфъ да се постави „запетая“ и да следватъ думитъ „а Разградската община — къмъ групата Голѣма-ада“.

Г. Казанаклиевъ (д. сг): Г. министър-председателю! Редакцията нѣма да бъде сполучлива, защото този пунктъ се отнася до Шуменския окръгъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Нищо не значи това, щомъ като туряме „Голѣма-ада“. А пъкъ азъ Ви увѣрявамъ, че и безъ това ще се водоснабди и Разградъ.

Г. Казанаклиевъ (д. сг): По-добре да го има, като кажемъ: „Разградската община къмъ групата Голѣма-ада отъ Русенски окръгъ“.

Председателствуващ А. Христовъ: Които приематъ предложената отъ г. министър-председателя прибавка, моля да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема. Които приематъ § 3 съ приетата прибавка, моля да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Моля ви да се съгласите да пристѣпимъ къмъ точка дванадесета отъ дневния редъ — първо четене на законопроекта за преотстъпване отъ районния земеделски кооперативенъ синдикатъ „Общъ подеъмъ“ въ Провадия върху държавата правото на експлоатация на вѣчни времена каменосолнитъ обекти, принадлежащи на сѣщия синдикатъ.

Председателствуващ А. Христовъ: Моля, които приематъ направеното предложение отъ г. министър-председателя, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме къмъ точка дванадесета отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за преотстъпване отъ районния земеделски кооперативенъ синдикатъ „Общъ подеъмъ“ въ гр. Провадия върху държавата правото на експлоатация на вѣчни времена каменосолнитъ обекти, принадлежащи на сѣщия синдикатъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 117)

Председателствуващ А. Христовъ: Които приематъ прочетения законопроектъ на първо четене, моля да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Предлагамъ законопроектъ да се разгледа, по спешностъ, и на второ четене.

Председателствуващ А. Христовъ: Моля, които приематъ предложението, направено отъ г. министър-председателя, щото законопроектъ, по спешностъ, да се разгледа и на второ четене, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на второ четене.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ“

за преотстъпване отъ Районния земеделски кооперативенъ синдикатъ „Общъ подеъмъ“ въ гр. Провадия върху държавата правото за експлоатация на вѣчни времена каменосолнитъ обекти, принадлежащи на сѣщия синдикатъ“.

Председателствуващ А. Христовъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, моля да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете чл. 1 — вж. прил. Т. I, № 117)

Председателствуващ А. Христовъ: Които приематъ чл. 1, моля да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете чл. 2 — вж. прил. Т. I, № 117)

Председателствуващ А. Христовъ: Които приематъ чл. 2, моля да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете чл. 3 — вж. прил. Т. I, № 117)

Председателствуващ А. Христовъ: Има думата народниятъ представител г. Добри Даскаловъ.

Д. Даскаловъ (з. в): Г. г. народни представители! До-сега имаше правителственъ делегатъ въ синдиката „Общъ подеъмъ“. Съ този законопроектъ, обаче, собствеността на твърдата солъ се прехвърля на държавата. Искамъ да знамъ, при това положение, ще остане ли и занаяпредъ правителствениятъ делегатъ при синдиката или не.

Министър Д. Мишайковъ: Не зная, че съществува въпросъ за делегатъ. Ще проуча този въпросъ и, ако има нужда отъ делегатъ, разбира се, той ще остане; ако ли нѣма нужда — ще го премахнемъ.

Председателствуващ А. Христовъ: Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Въпросътъ за делегата е следниятъ. Той е делегатъ на Земеделската банка, защото синдикатътъ дължи къмъ земеделската банка известна сума, която сега държавата изплаща. Синдикатътъ се отказва отъ твърдата солъ и остава да се ползува само отъ солената вода. Така че самъ по себе си този въпросъ остава да бъде разрешенъ, както каза г. министърътъ.

Председателствуващ А. Христовъ: Които приематъ чл. 3, моля да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете чл. 4 — вж. прил. Т. I, № 117)

Председателствуващ А. Христовъ: Които приематъ чл. 4, моля да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 116.

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 117.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете чл. 5 — вж. прил. Т. I, № 117)

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 5, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете чл. 6 — вж. прил. Т. I, № 117)

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 6, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете чл. 7 — вж. прил. Т. I, № 117)

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 7, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ моля да се пристѣпи къмъ точка четиринадесета отъ дневния редъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които сж съгласни съ направеното предложение отъ г. министър-председателя, да се пристѣпи къмъ точка четиринадесета отъ дневния редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристѣпваме къмъ точка четиринадесета — второ четене на законопроекта за одобрение произведения съгласно чл. 61 отъ закона за минитъ търгъ за отдаване експлоатацията на държавната каменовжглена концесия „Крумъ“, находяща се въ землището на с. Реброво, Софийско.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ“

за одобрение произведения съгласно чл. 61 отъ закона за минитъ търгъ, съ тайна конкуренция, по отдаване експлоатацията на държавната каменовжглена концесия „Крумъ“, находяща се въ землището на с. Реброво, Софийско.“

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете чл. 1 — вж. прил. Т. I, № 49)

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 1, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете чл. 2 — вж. прил. Т. I, № 49)

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 2, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете чл. 3 — вж. прил. Т. I, № 49)

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 3, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Моля да се пристѣпи къмъ точка девета отъ дневния редъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ предложението на г. министър-председателя, да пристѣпимъ къмъ точка девета отъ дневния редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристѣпваме къмъ точка девета отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за освобождаване отъ отговорност и за окончателното отчитане касиера на Папаз-

лийското училищно настоятелство, Станимашка околия, Илия Пехливановъ, по училищния му отчетъ за 1927/1928 г. (времето отъ 15 юний 1927 г. до 18 април 1928 г.).

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 100)

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ на първо четене прочетения законопроектъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Права предложение за спешностъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има предложение за спешностъ. Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на второ четене.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ“

за освобождаване отъ отговорност и за окончателно отчитане касиера на Папазлийското училищно настоятелство, Станимашка околия, Илия Пехливановъ, по училищния му отчетъ за 1927/928 г. (времето отъ 15 юний 1927 г. до 18 април 1928 г.).“

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете членъ единственъ — вж. прил. Т. I, № 100)

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ членъ единственъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Моля да пристѣпимъ къмъ точка десета отъ дневния редъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които прематъ да пристѣпимъ къмъ точка десета отъ дневния редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристѣпваме къмъ точка десета отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за пояснително тълкуване на чл. 1 отъ спогодбата Молловъ-Кафандарисъ отъ 9 декемврий 1927 г.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 88)

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ на първо четене прочетения законопроектъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Да се изпрати законопроектътъ въ комисията.

Председателствуващъ А. Христовъ: Законопроектътъ ще се изпрати въ съответната комисия.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Моля да пристѣпимъ къмъ точка петнадесета отъ дневния редъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ да пристѣпимъ къмъ точка петнадесета отъ дневния редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристѣпваме къмъ точка петнадесета отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за ревизиране договоритъ за наемъ на фондови земи за реколтата 1929 и 1930 години.

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 49.

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 100.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцяло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 114)

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Йорданъ Абаджиевъ.

И. Абаджиевъ (з. в): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Ако се повдигна въпросъ въ Народното събрание — и то по инициативата на народни представители — за ревизиране договоритъ за наемъ на фондови земи за реколтата 1929 и 1930 г., то е затуи, защото въпросътъ засѣга единъ голѣмъ слой земледѣлци, които сѣ застрашени въ своето производство. Касае се за ревизиране договоритъ, които сѣ заключени отъ разнитъ учреждения — било то отъ общини, отъ училищни настоятелства или отъ скотовѣдни фондове — съ наематели, бедни селяни, за обработване на земитъ. Въпросътъ е отъ голѣмо социално значение. Макаръ и заключени договоритъ, предъ видъ на намаленитъ цени на зърненитъ храни отъ една и две години, налага се тѣ да бѣдатъ ревизирани, за да се даде една известна справедливостъ.

Фондовитъ земи, г. г. народни представители, обикновено, ако не изключително, се наематъ отъ бедни земледѣлци, които иматъ или много малко обработваема земя, или пъкъ въобще нѣматъ такава; земледѣлскитъ семейства, които отиватъ да наддаватъ и да взематъ земя подъ наемъ, сѣ обикновено бедни. За да бѣдемъ справедливи, изисква се, щото предложениятъ законопроектъ да бѣде непременно одобренъ. Ние смѣтаме, че ще изпълнимъ дълга си като народни представители, вслушвайки се въ исканията на наемателитъ, които, въ името на справедливостта, искатъ да бѣдатъ ревизирани тѣхнитъ заключени вече договори.

Следователно, ние ще трѣбва да гласуваме по принципъ предложения законопроектъ. Нашата парламентарна група възприема напълно законопроекта, но моли господа вносителитъ на законопроекта да се съгласятъ да бѣдатъ направени известни поправки въ редактирания отъ тѣхъ членъ единственъ на законопроекта.

Най-напредъ съ законопроекта се иска, щото намалението на наемитъ да бѣде не повече отъ 50% отъ сегашната наемна цена. Ако оставимъ общинскитъ съвети, съвмѣстно съ респективнитъ учреждения, да разрешаватъ въпроса за намаляването, може за нѣкои случаи процентъ да бѣде извънредно малък и по такъвъ начинъ облекчението, което се иска да се направи на наемателитъ, да бѣде сѣщо така извънредно малко. Въ такъвъ случай нуждата нѣма да бѣде удовлетворена и ще остане сегашното положение, което е почти непоносимо за наемателитъ, които обработватъ различни фондови земи.

Ето защо азъ моля г. г. вносителитъ на законопроекта да се съгласятъ, щото въ алинея трета отъ членъ единственъ да се опредѣли точно процентътъ на намаляването на наемитъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: До 50%.

И. Абаджиевъ (з. в): Ние желаемъ да бѣде опредѣленъ точно процентътъ на намалението, та, когато общинскитъ съветъ ще се занимава съ въпроса, да има предъ видъ едно намаление, което обезателно трѣбва да възприеме.

Нѣкой отъ лѣвицата: Да не се разрешава партизански.

И. Абаджиевъ (з. в): Имайки предъ видъ условията, въ които ние живѣемъ, има една вѣроятностъ, че ще бѣде възприето отъ нѣкои общински съвети много малко намаление на наемитъ и въ такъвъ случай да се яви една несправедливостъ. Ето защо, за да се избѣгне това и да не се дойде до партизанстване съ този законъ, който е повече социаленъ, отколкото фискаленъ, ние правимъ предложение, щото процентътъ да бѣде фиксиранъ, опредѣленъ въ закона, а съответнитъ общински съвети, заедно съ респективнитъ учреждения, било училищни настоятелства или скотовѣдни фондове, да направятъ намаляването, като приложатъ закона. Примѣрно, ако е дадена подъ наемъ известна фондова земя по 100 л. на декаръ, да бѣде опредѣлено 50 л., или може да бѣде 25, 30, 40 л., но въ всѣки случай размѣрътъ да бѣде фиксиранъ, за да може да се отнеме възможността на нѣкои общински съвети да бѣдатъ къмъ едни по-щедри, а къмъ други по-взискателни. Това е едната поправка, която предлага-

гамъ, и моля, щото г. г. вносителитъ и г. г. народнитъ представители да се съгласятъ да се възприеме и да се впише въ законопроекта.

Освенъ това, едно друго предложение, което правя, е, щото последниятъ пасажъ отъ алинея трета на членъ единственъ, а именно: „Платенитъ наеми не се повръщатъ“, да се съгласите, щото тѣ да бѣдатъ прехвърлени за смѣтка на неплатенитъ вноски, значи, намаление да има по отношение на тия, които сѣ си платили наемитъ, т. е., безъ да бѣдатъ връщани наемитъ на наемателитъ, да бѣдатъ прихващани за неплатенитъ вноски. Въ такъвъ случай ще имаме еднакво третиране на всички наематели и ще бѣдемъ справедливи къмъ всички. Защото въ много фондови земи, особено въ Северна България, където наддаванията за земитъ сѣ обикновено много голѣми, понеже има извънредно много безимотни, и наемитъ се покачватъ доста много, наемателитъ се принуждаватъ да взематъ пари било подъ лихва отъ частни лихвари, било отъ Земледѣлската банка, за да могатъ да заплащатъ наемитъ си за бѣдещи години. И понеже ценитъ на добититъ продукти сѣ паднали, то наемателитъ не ще могатъ да изплатятъ наема. Фактически наемътъ, който ще трѣбва да платятъ, ще бѣде двойно по-високъ, отколкото е посочено въ самия договоръ за наема, като се вземе подъ внимание намаляването на доходитъ отъ земитъ наполивина.

Азъ не искамъ да се впускамъ въ подробности, г. г. народни представители, да ви убеждавамъ и да ви правя такава равностѣтка, каквато е направена въ мотивитъ къмъ законопроекта, за да видите, напр., какъвъ е доходътъ отъ единъ декаръ посѣта земя съ царевица. Ако се приеме производството на царевица на декаръ 105 килограма, по 2.50 л. килограмътъ, получава се доходъ отъ декаръ 262.50 л., когато наемитъ на много фондови мѣста, както съобщаватъ г. г. вносителитъ — напр. въ с. Бъркачево. Бѣлослатинско, въ с. Долна-Гнойница, с. Бѣзовецъ, Орѣховско и други села въ Плѣвненска околия — достигатъ до 600—700 л. на декаръ. Въ такъвъ случай доходътъ на декаръ земя ще бѣде около 255 л., когато наемателитъ трѣбва да заплащатъ 700 л. наемъ на декаръ! Явно е, че ще бѣде абсолютно невъзможно на наемателитъ да заплащатъ този наемъ. Отъ това следва да се възприеме, щото облекчението, което ще трѣбва да се направи по закона, трѣбва да бѣде еднакво за всички — и за тия, които сѣ успѣли да платятъ наемитъ, и за тия, които има да ги плащатъ.

Правя и трето предложение, г. г. народни представители. То се отнася до заключенитъ договори за наеми следъ 1931 г. Азъ моля, г. г. народни представители, да се съгласите, щото къмъ този членъ единственъ да се прибави нова алинея, която да урежда наемитъ за земитъ, които въ бѣдеще ще бѣдатъ дадени на тия, които ще се нуждаятъ отъ фондови земи. Понеже стопанската и финансовата криза продължава и понеже не можемъ да предвидимъ каква ще бѣде бѣдещата реколта, а и ценитъ на зърненитъ храни ще продължаватъ да се движатъ, ще има намаление или увеличение, то ние имаме основание да предположимъ, че ценитъ въ 1931 г. нѣма да бѣдатъ подобрени въ такъвъ размѣръ, щото наемнитъ цени, които имаме днесъ и по които земитъ сѣ отдадени подъ търгъ, да кажемъ презъ 1930 г., да бѣдатъ благоприятни; следователно, наемнитъ цени за тритъ години, които идватъ следъ 1931 г., ще бѣдатъ неблагоприятни за наемателитъ. Затова азъ правя предложение и моля г. г. народнитъ представители — включително и г. г. народнитъ представители-вносители — да се съгласятъ, щото заключенитъ договори за наеми следъ 1931 г. да се смѣтнатъ за обезсилени и да се произведатъ нови търгове за тѣхъ.

Съ тѣзи предложения, които направихъ, азъ смѣтамъ, че г. г. народнитъ представители ще се съгласятъ, защото причинитъ, за да се внесе туй предложение на разглеждане отъ народнитъ представители, сѣ много основателни — тѣ се признаватъ дори отъ всички — и, следователно, ще се извърши една справедливостъ по отношение на наемателитъ и ще се подобри не, но ще се отстрани една явна угроза, която пада върху голѣмъ брой земледѣлци, които въ болшинството си сѣ безимотни или малоимотни.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Андреевъ.

Н. Андреевъ (р): Г. г. народни представители! Вѣрно е, че проектътъ, който разглеждаме, макаръ и внесенъ по-

частна инициатива, е отъ актуелно значение. Може-би, най-актуелниятъ проектъ отъ всички проекти, които днесъ съ такава бързина се прокарватъ, е настоящиятъ.

Когато се сключиха договоритъ за отдаване подъ наемъ земитъ отъ фондоветъ на разнитъ обществени учреждения, по които договори главно безимотнитъ и най-малоимотнитъ ставатъ наематели, последнитъ сж третирали съ общинитъ при едно друго стопанско положение, при други изгледи за пазарнитъ цени и при други очаквания за количеството на произведението, което ще се добие отъ тѣхния трудъ и отъ тия земи, които тѣ наематъ. За съжаление, обаче, очакванията имъ не се оправдаха нито по отношение количеството на реколтата, нито по отношение ценитъ, които тѣ много и бърже спаднаха. Вѣрно е, че при това положение едни отъ слабитъ сжщества у насъ, най-отегченитъ и затруднени въ материално отношение домакинства, се почувствуваха злопоставени, и затова отъ наша страна считаме, че това е актъ на социална грижа, актъ на човѣщина, на справедливостъ, когато се внася, макаръ и по частна инициатива, както казахъ, тоя проектъ, който е подписанъ и отъ радикалската група.

Нека се има предъ видъ, г. г. народни представители, че днесъ за днесъ не само разносикитъ по обработване земитъ сж още сравнително твърде високи; работната плата още не е понижена, или най-малко не е спаднала въ оная степенъ, съ оная процентъ, до който сж спаднали ценитъ на хранитъ, отъ една страна; отъ друга — нека се има предъ видъ, че цената на земитъ — не вече на наемитъ, а цената на частнитъ земи — при паричната и стопанска криза, при общото стопанско положение на трудността и на неопосимостъ, въ което сме изпаднали, е спаднала твърде много. Азъ ще ви кажа парадоксални цени нагледъ, но тѣ сж факти, тѣ сж изражение на нашата действителностъ. Въ Ломска околия сждитъ-изпълнителитъ днесъ за днесъ продаватъ на евтини цени не само хранитъ на длъжнициитъ, както е случаятъ, напр., да се продаде по 20 ст. килограмътъ царевича.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Е-е-е!

Н. Андреевъ (р): Да, г. министъръ-председателю! Моля Ви, вѣрвайте.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Трѣбва да е била нѣкоя развалена царевича, г. Андреевъ. Оставете, джанимъ!

Н. Андреевъ (р): Моля Ви се. Поради голѣмото безпаричие, поради голѣмата нѣмотия въ селата нѣма кой да се яви да наддава и купува царевича; търговцитъ отъ градоветъ сжщо не отиватъ да наддаватъ; отъ трета страна, поради това, че не може да се постигне действителна и широка разгласа, по единъ или другъ начинъ при тия принудителни продажби сме стигнали до тия парадокси, да се продава по 20 ст. царевича. Увѣрявамъ ви въ това. Това не го казвамъ за вашъ укоръ; азъ го казвамъ, за да ви покажа какъвъ е халтъ на българския земеделѣлецъ-длъжникъ. Мога да ви съобща и нумера на изпълнителни дѣла.

Н. Мушановъ (д): Въ Ломъ има случаи, при които, вследствие на низкитъ цени, селяни изхвърляли кукуруза, оставяли го на земята и сж имъ съставяли актове за демонстрация. Вие знаете тѣзи случаи, г. министъръ-председателю.

Н. Андреевъ (р): Въ с. Раковица, Брусарска община, царевичата се продавала по 20 ст., и словомъ двадесетъ стотинки килограмътъ. Ще ви посоча нумера на изпълнителни дѣла.

К. Николовъ (д. ст): 50 килограма могатъ да се продадатъ така.

Н. Андреевъ (р): Днесъ, при принудително отчуждаване и на недвижими имоти на задължени земеделѣци — а вие знаете какви сж тѣ, това сж дребни и малоимотни земеделѣци — тѣхнитъ земи се продаватъ не по-високо отъ 400—500 л. декара, когато преди година, две, три, декартъ земя е струвалъ 3.000—3.500—4.000 л. Е добре, когато сме поставени при това положение, когато отъ друга страна виждаме това общо понижение на ценитъ на хранитъ и когато знаемъ хала на тѣзи наематели, азъ съмъ длъженъ да приведа тѣзи съображения, за да подчертая навременността на този законопроектъ.

Трѣбва да се има предъ видъ, че и реколтата, която очакваме, колкото и всички да желаемъ тя да бѣде голѣма и добра, изглежда — безъ да искаме да пророкуваме — че бѣде засегната отъ тѣзи продължителни дъждове. Ето защо, заявяваме, че се присъединяваме къмъ този законопроектъ и молимъ, следъ като се направятъ известни поправки въ него, въ смисълъ, да засегне по-широко крѣгъ отъ наемателитъ и да се създаде по-широко облекчение, да бѣде гласуванъ.

Азъ мисля, че предложението на г. Абаджиевъ, да се ограничи и фиксира процентътъ, до който да се намалятъ наемнитъ цени, е неудачно, то не отговаря на онѣзи задачи, които си поставя законопроектътъ. Нека по-скоро, г. г. народни представители, да го оставиме неограниченъ, като кажемъ, че се предоставя на общинскитъ съвети, съобразно мѣстнитъ условия, съобразно материалното и общото положение, въ което ще се намѣрятъ наемателитъ и общинитъ, да се намалятъ процентитъ, да се ревизиратъ договоритъ, въ смисълъ да могатъ да бждатъ облекчени наемателитъ дори съ повече отъ 50% — съ 60, 70, 80%, съобразно нуждитъ и необходимостта, въ която ще бждатъ поставени договорящитъ страни.

Ето защо, въ този смисълъ, моля да се направи едно измѣнение на законопроекта.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Славчо Дръновски.

С. Дръновски (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въпросътъ, който ни занимава за ревизирането наемитъ на фондовитъ земи, е единъ въпросъ, който се налага отъ самитъ условия. Вие знаете, че ценитъ на земеделѣцкитъ произведения много бързо спаднаха и достигнаха до едно ниво, което е далечъ отъ първоначалнитъ цени, които нашитъ стопани земеделѣци сж разчитали да получатъ. Отъ друга страна, знаете, че училищата, църквитъ, читалищата, скотовъднитъ фондове и други иматъ фондови земи, които възлизатъ крѣгло на 2 и половина милиона декара за цѣлото царство. Тѣзи земи се даватъ подъ наемъ на онѣзи, които искатъ да ги обработватъ.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че даже при по-високитъ цени, които имаха зърненитъ храни до миналата година, на много мѣста, така както ставаше наддаването на тѣзи земи, просто бѣше невъзможно онѣзи, които ги взематъ подъ наемъ, да могатъ нѣкога да изплатятъ наемитъ. Има наеми, както виждате тукъ въ самитъ мотиви къмъ законопроекта, по 500—600 л. и повече декартъ. И когато се случи отъ три години една неплородна, онзи, който е взелъ такава земя подъ наемъ, не може да плати наема ѝ. Не само това.

Благодарение на обстоятелството, че на много мѣста има земеделѣци, които сж останали съ по 10—15 декари земя, наддаването е ставало по начинъ такъвъ, като не сж обръщали внимание на височината на наемитъ. На много мѣста стопанитъ-земеделѣци сж се стремили да взематъ земя, за да има какво да работятъ, за да могатъ да посрѣщатъ нуждитъ на своето домакинство, безъ огледъ на височината на наемитъ. И затова виждаме, че на много мѣста наемитъ сж достигнали до такива високи цифри, които, както казахъ, не само при сегашнитъ низки цени, а и при по-раншитъ по-високи цени на зърненитъ храни, не даватъ възможностъ на стопанитъ-земеделѣци да могатъ да посрѣщатъ задълженията си спрямо общини, спрямо читалища и други институти, които владѣятъ такива фондови земи.

Ето защо настоящето законодателно предложение е повече отъ навременно и ние ще трѣбва да побързаемъ да направимъ потребното, за да може да се направи ревизия на всички договори за наеми на фондови земи, било църковни, било училищни и т. н. И азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че тукъ, въ законопроекта, както е казано „могатъ да се ревизиратъ“ ще трѣбва думата „могатъ“ да се изхвърли. Нека ревизията стане задължителна, защото нѣма населенъ пунктъ, кждето наемитъ да бждатъ такива, че да отговарятъ на днешната цена на зърненитъ храни.

Въ този редъ на мисли искамъ да привлѣка вниманието ви върху друго едно обстоятелство. Напр., както е случаятъ въ Плевенско; както знаете, тамъ има районъ Горноорѣховската захарна фабрика. На много мѣста тѣзи земи сж взети подъ наемъ за сѣне на цвекло, още повече, че „Българска захаръ“, която тамъ има районъ отъ нѣколко села, е обещала да засѣе тая година по-голямъ количество земя съ захарно цвекло и, следователно, земеделѣцитъ-стопани да не сключватъ контракти съ Горноорѣховската

захарна фабрика и тѣ не сѣзключавали такива. Обаче сѣзгледѣ на това, че тѣ ще могат да сѣзгят цвекло, сѣздали високи наеми за тѣзи фондови земи. Какво се оказа, обаче, впоследствие? „Българска захар“ не могла да сключи контракти сѣз всички тѣзи стопани, които сѣз наели земя за засѣване на цвекло. Горноорѣховската захарна фабрика се е отдрѣпнала от тѣзи мѣста и не е искала да сключи никакви контракти. Така че тѣзи хора — а тѣ сѣз много — сѣз останали въ такова едно положение: вземали сѣз фондови земи да ги засѣят сѣз захарно цвекло, сключили сѣз договори при високи наеми, обаче сѣз били принудени да засѣят тѣзи земи сѣз зърнени храни. Следователно, като смѣтнем онова, което дава като доходъ декарѣ захарно цвекло и онова, което дава декарѣ зърнени храни, било пшеница, или друго, доходѣтъ е почти два пѣти намаленъ. Та въ този край се налага още повече ревизия на тѣзи наеми, за да може да се дойде до онова ниво, което е поносимо за стопанитѣ-земледѣлци.

Но, г. г. народни представители, на много мѣста тѣзи фондови земи сѣз вземени от ония стопани-земледѣлци, които въ момента сѣз разполагали сѣз повече сѣзрѣдства. Вие на много мѣста ще срещнете, че фондови земи сѣз наети от по-богати земледѣлци, а впоследствие тѣ ги раздават на изполица или на пренаемане на други лица. И аз смѣтам, че нѣма защо законодательтѣ да прави облекчение на онзи, който е взелъ тѣзи земи, за да печели, за да търгува сѣз тѣхъ. Въ търговията има и печалба, има и загуба; следователно ония, които сѣз взели подъ наемъ фондови земи сѣз целъ да ги преотдадат подъ наемъ на други нуждаещи се лица, не трѣбва да бѣждат облекчавани чрезъ настоящия законъ.

Н. Андреевъ (р): Г. Дрѣновски! Ами при това положение пренаемателитѣ нѣма ли да бѣждат отегчени? Не е ли по-добре да се иска и пренаемателитѣ да бѣждат облекчени — въ смисълъ да имъ бѣде намаленъ наемѣтъ — по надлежния редъ, сѣз законъ? Защото иначе тежеститѣ фактически ще легнатъ върху пренаемателитѣ и тѣ ще бѣждат наказани вмѣсто наемателитѣ, които сѣз вземали земитѣ за печалба.

С. Дрѣновски (з): Тѣ ги даватъ обикновено на изполица.

Г. г. народни представители! Ползувамъ се отъ случая да засега другъ единъ въпросъ. Както знаете, ценитѣ на земледѣлскитѣ произведения сѣз спаднали доста низко, покупателната способност на нашето селско население е сведена до минимумъ; ценитѣ, обаче, на другитѣ продукти, отъ които се нуждае нашето селско, земледѣлско домакинство, още стоятъ на едно ниво, далечъ несѣзответствуваще на ценитѣ на зърненитѣ храни.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: На всички земледѣлски произведения — не само на зърненитѣ храни.

С. Дрѣновски (з): Азъ не зная дали по законодателенъ редъ би могло да се направи нѣщо въ това отношение, но азъ смѣтамъ, че е дълъгъ на правителството да направи нѣщо. Било тукъ, било въ Министерския съветъ или другаде нѣкъде, ще трѣбва да се постави на разглеждане въпросѣтъ: по какъвъ начинъ да се улесни селското население? Дали като се въздѣйствува за по-скорашното намаляване ценитѣ на ония артикули, отъ които се нуждае селското население, или като се задържатъ, поне временно и поне на вътрешния пазаръ, по-високи цени за зърненитѣ храни. Защото, г. г. народни представители, ако това положение, което е днесъ, продължи година или повече отъ година, селското население ще бѣде окончателно разорено.

Г. г. народни представители! Говорейки по въпроса за фондовитѣ земи, трѣбва да кажа, че този въпросъ има и друга една страна, сѣз която Парламентѣтъ въ бѣдеще може би ще трѣбва да се занимае. Занапредъ не трѣбва да се даватъ на търгъ фондовитѣ земи — училищни, черковни, читалищни, скотовѣдни — безразборно на когото и да било. Може би тукъ ще попрѣчи автономията на общинитѣ, но като се има предъ видъ, както преди менъ изгѣкнаха, че на много мѣста тия земи се взематъ главно отъ ония, които иматъ повечко сѣзрѣдства и че беднитѣ селяни-земледѣлци не могатъ да плащатъ високи наеми, азъ смѣтамъ, че този въпросъ има голѣмо социално значение. Той ще трѣбва да се уреди по начинъ такъвъ, щото фондовитѣ земи, които, както ви казахъ, възлизатъ на нѣколко милиона декара, да се даватъ подъ наемъ само на ония, които не сѣз могли да бѣждатъ засегнати отъ аграрната реформа — да бѣждатъ достатъчно дооземлени. Следователно, фондовитѣ земи трѣбва да се даватъ подъ наемъ на земледѣлски стопани, които нѣматъ достатъчно земя

за прехрана. Въ такъвъ случай ще участвуватъ въ търговетѣ само ония, които се нуждаятъ отъ земя. Самитѣ общини ще опредѣлятъ кои иматъ нужда отъ земя. Може да се възприеме да се даватъ на тѣхъ фондовитѣ земи и по известенъ опредѣленъ наемъ, безъ търгъ. Всѣка община знае какъвъ сѣзрѣденъ наемъ може да носятъ тия земи, и общинскиятъ съветъ, въ сѣзгласие сѣз държавния агрономъ, може да опредѣля всѣки две или три години наемитѣ на фондовитѣ земи. По този начинъ ще се внесе една голѣма справедливостъ и ще могатъ да се даватъ фондовитѣ земи само на онѣзи, които се нуждаятъ действително отъ земя, а не да ги взематъ, както сега, онѣзи, които нѣматъ нужда отъ земя, за да ги пренаематъ или да търгуватъ сѣз тѣхъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Г. г. народни представители! Съобщавамъ, че е постѣпилъ законопроектъ за измѣнение закона за разрешаване на Шуменската, Поповската и Търновската градски общини да сключатъ заеми. (Вж. прил. Т. I, № 119)

Има думата народниятъ представителъ г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ (д): Г. г. народни представители! Предложението, което се разисква, е внесено по частна инициатива и сѣз него се цели да се постигне една справедливостъ. Иска се да се унищожатъ договоритѣ за наеми на имоти, принадлежащи на училищнитѣ настоятелства и общинитѣ. Значи, сѣз това предложение ще уреждаме частно-правни отношения не между държавата и българскитѣ граждани, а между общинитѣ, училищнитѣ настоятелства и българскитѣ граждани. Следователно, законѣтъ, който ще се приеме, ще нареди нови правни отношения, договорни отношения на мѣстото на онѣзи, които днесъ законно сѣзществуватъ. Още въ началото ви обръщамъ вниманието, че въпросѣтъ е много сериозенъ, принципа-ленъ и затова трѣбва сериозно да се спремъ на него. Никой нѣма да откаже, че наемитѣ на много имоти, училищни и общински, договоритѣ за които сѣз сключени преди година и сѣз срокъ три години, почти всички сѣз били голѣми. Може би наемателитѣ сѣз давали тѣзи наеми сѣз огледъ на голѣмия добивъ отъ земята, както и на по-високитѣ цени на земледѣлскитѣ произведения, а въ действителностъ противното излѣзе — добивѣтъ бѣше слабъ, а ценитѣ низки — и наемателитѣ се намѣриха въ невѣзможностъ да платятъ голѣмитѣ наеми или, ако ги платятъ, ще бѣде голѣма несправедливостъ, защото ще трѣбва да платятъ много пари. Нѣма защо да се разпростирамъ много върху въпроса, че е справедливо да се помогне на онѣзи, които тѣй много сѣз се изгѣгали. Но справедливостъта, на която ще се явимъ ние изразители, тя не трѣбва да бѣде спрямо едни само, а спрямо всички. Гражданитѣ, които сѣз вземали подъ наемъ земи отъ частни лица и сѣз дали може би по-голѣми цени, отколкото ценитѣ, дадени за земитѣ на училищнитѣ настоятелства и общинитѣ, и тѣ страдатъ, но тѣхъ това предложение не засѣга. Значи, справедливостъта ще се отнася до гражданитѣ, които сѣз сключили договори за наемъ на земи сѣз обществени учреждения, а нѣма да се отнася до всички граждани, които сѣз сключили договори за наемъ на земи.

Вториятъ въпросъ, който също е интересенъ, ако се законодателствува сѣз огледъ на една справедливостъ, е: какъвъ процентъ да бѣде намаляването на наемитѣ? Наемитѣ навсѣкѣ въ България не сѣз еднакви и, ако се опредѣли единъ процентъ за цѣла България, нѣма да бѣде справедливо.

Другъ единъ въпросъ: коя ще бѣде комисията или учреждението, което ще опредѣли какъво намаляване трѣбва да стане за наемателитѣ? Трѣбва ли да остане общината, като едно самоуправно тѣло, което знаемъ какво е, въ което справедливостъта, при разрешаването на единъ или другъ въпросъ, често пѣти се накрѣнява отъ лични или партизански смѣтки, или трѣбва да се нареди една специална комисия ad hoc, подъ председателството на съдия, който сѣз помощта на вещо лице да може да опредѣли, съобразно сѣз мѣстото, ценитѣ, които въ България сѣз носятелни?

Г. г. народни представители! Азъ повдигнахъ тѣзи въпроси, за да кажа, че въпросѣтъ за справедливостъ може да обедини всички ни. Всички можемъ да смѣтаме, че държавата или ние, като законодателно тѣло, нѣмаме интересъ да цари такава вѣликоша несправедливостъ. Но виждате колко въпроси се пораждатъ, а тѣ трѣбва да се уредятъ. Законопроектѣтъ, който се внася по частна инициатива, трѣбва да получи своята юридическа форма. Трѣбва ли ние да излѣземъ по единъ въпросъ сѣз такова решение: унищожаваме всички договори, които сѣз сключени между наематели и наемодатели?

А. Пиронков (д. ср): Не.

Н. Мушанов (д): Това е общо юридическо, правно положение. Ревизия ще се направи. Ние ще допустим да се направи ревизия, а ще оставим на органи долу да се произнасят и да определят съ какъв процент ще се намалят наемите!

Аз вземам думата, за да кажа, че въпросът е много сериозен, повдига много принципиални спорове, от юридическо, правно гледище е също интересен, и затова трябва да се изпрати въ комисията, където да се занимаем сериозно. Сега въ този момент аз подписах поканата, че се свиква за утре комисията по Министерството на земледелието и комисията по Министерството на просвѣтата, за да се занимаят по този въпрос. Много добре се прави, че се дава бърз ход на въпроса. Аз даже ще кажа, че ако към тѣзи две комисии — по Министерството на земледелието и по Министерството на просвѣтата — се присъедини и комисията по Министерството на правосъдието, ще бъде още по-добре, за да каже и тя думата си. Въ общото заседание на тѣзи три комисии ще се занимаем съ въпроса и ще дирим начини за уреждането му на базата на една справедливост. Но да се урегулира тази справедливост въ закон е по-друго.

Д-ръ Н. Чирпанлиев (д. ср): Въ комисията ще участвува и председателят на правосъдната комисия, който е и единъ от вносителит на това законодателно предложение.

Н. Мушанов (д): Смѣтамъ, че утре, тъй събрани трит комисии въ едно, ще можемъ да се занимаемъ съ въпроса и да го решимъ.

По принципъ и ние ще гласуваме законопроекта.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Прокопи Йоловъ.

П. Йоловъ (д. ср): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Тоя законопроектъ има две страни. Едната е да се направи възможното по законодателенъ редъ, за да се предпазятъ отъ разорение много земледѣлци, наематели на училищни и други фондови земи. Фактъ е, че наемитъ, добити на търгъ, за тия фондови земи сж твърде високи, че тѣ не могатъ да бждатъ платени отъ цѣлия доходъ, който сж добили земледѣлцитъ отъ наетия имотъ. Че земледѣлцитъ не сж въ състояние да плащатъ тѣзи наеми, сочи и това обстоятелство, че на много мѣста не, ами въ всички села, където такива земи сж дадени подъ наемъ на търгъ, днесъ училищнитъ настоятелства или скотовѣднитъ комисии разполагатъ само съ изпълнителни листове и не могатъ да събератъ никакъв наемъ отъ наемателитъ не защото наемателитъ сж лоши хора или недобросъвестни, но защото нѣматъ възможностъ да платятъ. Азъ бихъ могълъ да посоча едно село въ Плевенска околия, което сега е поставено цѣлото въ едно неудобно и тежко положение. Наемателитъ на училищни фондови земи сж 600 души. Тия 600 наематели иматъ по двама поръчители, та всичко правятъ 1.800 души. Толкова сж пълноправнитъ граждани на това село, които могатъ да подписватъ полици. И всички тѣзи хора въ този моментъ сж получаващи изпълнителни листове отъ сѣдната-изпълнителъ, на всичкитъ предстои да се опишатъ имотитъ имъ, за да се получатъ нѣколко милиона лева наемъ за училищнитъ фондови земи. Невъзможно е да се събере сумата, добита на търга.

Н. Мушанов (д): Кой ще издържа училищата?

П. Йоловъ (д. ср): Въпросътъ се поставя така: може ли това невъзможно положение, предизвикано отъ обстоятелството, че ценитъ на хранитъ не сж такива, каквито сж ги очаквали наемателитъ, когато сж наддавали на търга, да се корегира до известна степенъ? Внася се предложение, и азъ мисля, че Парламентътъ може да направи тази корекция, той има достатъчно основание за това.

Но въпросътъ има и друга страна. Касае се въ същото време да се защитятъ и интереситъ на учрежденията, чинитъ сж фондоветъ. Училищнитъ, скотовѣднитъ и други фондове сж създадени не за да се ползватъ наемателитъ безплатно отъ тѣхъ, но за да се осигури чрезъ тѣхъ издръжката на съответнитъ учреждения; даже по-голямата частъ отъ доходитъ на тия фондове сж определени за известни разходи, направени отъ самитъ учреждения. И ние, като усвоимъ едно положение, че трябва да се направи известна корекция — не да се унищожатъ догово-

ритъ, но да се ревизиратъ, и да се ревизиратъ съ огледъ на това, да се направи поносима цената на наемитъ — въ същото време би трябвало да запазимъ и интереситъ на самитъ фондове. И въ този си стремежъ азъ, като единъ отъ вносителитъ на предложението, смѣтамъ, че не бива да се намалява тържната цена по-долу отъ половината на това, което е добито на търга. Защо? Основанията сж, че ценитъ на зърненитъ храни, които и да сж паднали, не сж двойно по-низки отъ тия, които сж били по-рано, когато е ставалъ търгътъ. Дадено е право на настоятелствата и на общинскитъ съвети да се мотивиратъ, да уяснятъ, да изкажатъ своето основание защо възприематъ едно или друго намаление. Въ всѣки случай това намаление не може да бжде по-долу отъ половината на цената, добита при търга.

Азъ смѣтамъ, че въ това отношение може да се направи друга корекция. Ако отидемъ въ намалението на наемитъ по-долу отъ половината на първоначалнитъ наеми, ние ще поставимъ въ твърде тежко положение не само интереситъ на фондоветъ, но и интереситъ на самитъ училищни настоятелства, а, заедно съ това, и на респективнитъ общини. Защото въ голѣмата си частъ доходитъ отъ тия фондови земи служатъ за гаранция на заемитъ, които сключватъ училищнитъ настоятелства и общинитъ за постройката на училища и скотовѣдни домове. Гаранцитъ сж дадени, и ако ние унищожимъ изцѣло договоритъ, задълженията, които иматъ тия фондове, респ. училищнитъ настоятелства и скотовѣдни комисии, ще стоятъ открити и ще трябва да се прибѣгне до налагане на други облози върху населението, за да може да се гарантиратъ заемитъ. Въ такова неудобство не трябва да поставяме общинитъ. Азъ смѣтамъ, че въ случая ние сме се водили отъ златното правило, да подпомогнемъ на беднитъ наематели, и въобще на наемателитъ, отъ една страна, и, отъ друга страна, да запазимъ интереситъ на съответнитъ учреждения.

Въ законопроекта, така, както ви го предлагаме, е установено, че ревизията може да стане, ако я поискатъ наемателитъ. Следователно, нѣма защо да изхвърляме въ първата алинея думата „могатъ“, защото инициативата да се разиска върху този въпросъ и да се добие известно намаление е въ ржцетъ на самитъ заинтересовани наематели. Готовъ съмъ въ случая да се поясни, че подъ „наематели“ се разбиратъ изобщо всички ония, които сж взели земята на търгъ, или пъкъ ония, които сж пренаели отъ нѣкой наемателъ.

Н. Андреевъ (р): Това е необходимо да се каже, да се подчертае.

П. Йоловъ (д. ср): Това е положението. Иначе трябваше да се повторятъ думитъ „наематели и пренаематели“. Подъ думата „наематели“ ние сме подразбирали изобщо всичкитъ наематели.

Азъ смѣтамъ, г-да, че тоя законопроектъ е важенъ и въ друго отношение. Облекченията, които се даватъ, не трябва да отидатъ дотамъ, че да допустимъ едно деморализиране. Ние трябва да дадемъ на наемателитъ да разбератъ, че не може било по партизански, било по други побуждения да се унищожаватъ тѣзи договори и по този начинъ да се насади въ широкитъ селски маси едно чувство на непочитане на закона и избѣгване отъ задълженията, които законътъ налага. Не може да се отрече въ случая, че онѣзи, които сж се явили на търгъ и сж наддавали за земитъ, въ същото време тѣ сж поемали и единъ рискъ — че тѣ ще взематъ земитъ и, ако реколтата бжде добра, ще спечелятъ, а въ същото време сж се помирявали и съ мисълта, че ако реколтата не е добра, могатъ и да загубятъ. Сега за насъ е важно, че тия тѣхни предвиждания сж били правени въ единъ моментъ, когато ценитъ на зърненитъ храни по едни или други причини не сж могли да бждатъ предвидени отъ тия наематели, а днесъ ценитъ на зърненитъ храни сж спаднали толкова низко, че тия наематели не по своя вина сж се поставили въ такова тежко положение и затуй е необходима таа ревизия на тѣхнитъ договори.

Трябва да се отбележи, че една голѣма частъ отъ тия земи сж вземени на изполица, т. е. реколтата, каквато и да е, много или малко, скѣпа или евтина, се дѣли между наемателитъ и наемодателя. Въ такъвъ случай ние смѣтаме, че не е нужно да се прави никаква ревизия, защото тукъ нѣма засегнати интереси, защото онова, което наемателтъ е изкаралъ, ще го дѣли съ наемодателя — въ случая училищното настоятелство, църковното настоятелство, скотовѣдната комисия и т. н.

Повдига се въпросъ относно третата алинея — именно че платенитъ вече наеми нѣма да се повършатъ. Г-да! Ако допустимъ една ревизия на платенитъ наеми, въпросътъ

се извънредно много усложнява. Азъ съмтамъ, че ония наематели, които сж платили, платили сж благодарение на това, че сж били поставени въ по-благоприятни условия.

Г. Казанаклиевъ (д. ср): Обратното ще постигнемъ по тоя начинъ.

П. Йоловъ (д. ср): Не е вѣрно. Ония, които сж имали доходи, които сж добили срѣдства, естествено, имали сж възможностъ да си платятъ наемитѣ и сж ги платили. И затова азъ не мога да се съглася сж предложението, което прави г. Абаджиевъ непременно и платенитѣ наеми да се ревизиратъ. Въ това отношение законопроектътъ трѣбва да остане непромѣненъ.

Най-после, г-да, нека се има предъ видъ, че въ случая ще се действува по единъ редъ, който наистина ще ни предпази отъ известни увѣчения въ една или въ друга посока. Наемателитѣ, заинтересованитѣ ще подадатъ своитѣ молби до съответнитѣ учреждения — било училищни настоятелства, било църковни настоятелства, било скотовѣдни комисии. Въ тия молби тѣ ще мотивиратъ своитѣ искания. Училищното настоятелство или другитѣ учреждения, заедно съ общинския съветъ, ще обсъждатъ тия молби и сж мотивиратъ протоколъ ще се произнесатъ по тѣхъ. Тоя протоколъ се изпраща на съответния агрономъ, който ще си даде мнението мотивирано. Той ще препрати понататѣкъ цѣлата преписка до съответното министерство — въ Министерството на народното просвѣщение за училищнитѣ фондове, въ Министерството на земледѣлнето за скотовѣднитѣ фондове. Министерството вече като последна инстанция ще има думата да каже одобрява ли това или онова намаление. Както виждате, въ случая ще се върви по единъ редъ, при който ще се гарантиратъ интереситѣ и на съответното учреждение и нѣма да се допускатъ неумѣстни благожелателствования на самитѣ наематели. Затова азъ моля да гласувате законопроекта на първо четене, да се изпрати въ комисията и тамъ да се обсъди.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Енчевъ.

Г. Енчевъ (з. в): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Настоящиятъ законопроектъ за ревизиране сключенитѣ договори между частнитѣ наематели, занимаващи се съ земледѣлие, наеми имоти отъ общественитѣ фондове — училищни, скотовѣдни, общински и пр. — сключили договори съ съответнитѣ институти и учреждения, които наематели сж дошли до едно състояние, поради намаляването ценитѣ на производството, да не могатъ да посрѣщатъ съответнитѣ наеми, въпреки най-големата добросъвестностъ и желание отъ тѣхна страна, е умѣстенъ. Всичкитѣ констатации, които се правятъ отъ трибуната, говорятъ въ полза на тѣзи наематели, които по силата на стеклитѣ се обстоятелства, че пазаритѣ се промѣнятъ, че нови условия настѣпватъ, които не сж могли да бждатъ предвидени преди 2—3 години, не могатъ да посрѣщатъ своитѣ задължения. Всичко това налага въ настоящия моментъ Народното събрание да се занимае съ единъ много сериозенъ и голѣмъ социаленъ въпросъ. Вносителятъ на настоящия законопроектъ лично за мене сж хора, които сж се занимавали сериозно съ въпроса, които сж вложили максимумъ интересъ и сж узнали отблизо истинскитѣ причини, които могатъ да наложатъ създаването на единъ такъвъ законопроектъ за ревизиране на договоритѣ за наемъ на фондови земи. Всички съображения, които трѣбва да се изтъкнатъ въ дадения случай за подкрепа на едно подобно искане, сж изложени въ мотивитѣ къмъ самия законопроектъ. Ние, които ще говоримъ по неговото съдържание, ще трѣбва да се произнесемъ да бжде или да не бжде; да каже ли Народното събрание своята справедлива дума или да отложи въпроса, и въобще какво разрешение да се даде на този въпросъ.

Самиятъ фактъ, че въ България собствеността отива къмъ едно раздробяване; самиятъ фактъ, че интересътъ къмъ използване на обществени фондови земи е много голѣмъ въ малоимотнитѣ и обезземелнитѣ земледѣлци въ селата, говори, че този въпросъ заслужава сериозно отношение и обсъждане. Всички искания на малоземелнитѣ, които сж потърсили възможностъ да се сдобиятъ съ парче земя, давайки наемъ, несъответствуващъ на производството на парчето земя, което наематъ, могатъ и трѣбва да намѣрятъ истинската подкрепа на Народното събрание. Наемитѣ се качватъ на едни цени, които надминаватъ възможния доходъ отъ земитѣ, взети подъ наемъ. Тѣ не се качватъ отъ туй, че крайно беднитѣ земледѣлци, участващи въ търговетѣ, се състезаватъ безогледно за интереситѣ на своитѣ кесии, но защото по закона сж за-

ставени да се състезаватъ. По съответния законъ се допуска публично състезание и се явяватъ конкуренти, които иматъ голѣми материални срѣдства и, следователно, иматъ възможностъ да наддаватъ. При тѣзи търгове виждаме, че се получаватъ едни страшни наеми — 500, 600, 700 л. на декаръ, и малкиятъ земледѣлецъ, малкиятъ наемател, безземелниятъ, съ ограничена и намалена собственостъ, е заставенъ да се бори съ силнитѣ материално при тия търгове. Азъ мисля, че ако въ този моментъ искаме да помогнемъ на малкия наемател, при съществуващия законъ, съ исканото ревизиране на договоритѣ едва ли бихме могли да го направимъ тѣй пълно и справедливо, ако не се посегне да се измѣнятъ всички ония положения, които представляватъ спѣшка, за да се добиятъ блага при съответното ревизиране на самитѣ договори. Отъ друга страна, трѣбва ли да се смѣтне справедливъ повдигнатиятъ викъ, че наемателитѣ сж изтощени, че не могатъ да устояватъ? Трѣбва ли да се отнасяме съ едно сериозно внимание къмъ твърдението, че смѣкитѣ на наемателитѣ стоятъ превърнати въ полици и се намиратъ представени отъ училищнитѣ настоятелства въ Земледѣлската банка и тамъ се чака събирането на сумитѣ? Тамъ се увещаватъ наемателитѣ, търсятъ се, а на нѣкои, както се изнесе отъ самия г. Йоловъ, сж връчени листове за принудително събиране на дължимия наемъ. И, безспорно, маса селяни, маса земледѣлци, маса граждани на тая страна сж заставени да треперятъ предъ това, което ги чака на утрешния день, желаяйки сжщевременно да бждатъ добросъвестни наематели и да изпълняватъ едни договорни задължения, които при частнитѣ договорни обвързвания могатъ да се измѣняватъ по съгласие на дветѣ страни; тукъ, обаче, тѣ сж попаднали при безпоощадата на единъ категориченъ договоръ и, безспорно, трѣбва да лишатъ семействата си отъ утрешна прехрана, за да излъзатъ напълно изправни по отношение общественитѣ каси.

Наблюдаващиятъ развиващитѣ се събития около търговетѣ, около договоритѣ за наемъ, около вискателността по силата на договоритѣ, всички трудъ, всичкото усилие на наемателитѣ да бждатъ изправни, безспорно не би могълъ да вземе противна позиция, освенъ да моли всичкитѣ г. г. народни представители да се проникнатъ отъ едно добро желание — не само отъ желание кой по много да се хареса на онѣзи, които сж онеправдани по силата на създалото се положение, но отъ желание да се внесе една справедливостъ, да се внесе нѣщо, което наистина би повдигнало Парламента въ очитѣ на българския народъ въ опази му частъ, която има да получи блага отъ едно такова разрешение на въпроса; което би показало, че Парламентътъ се отнася спокойно, обективно, не принудено, безпристрастно и не иска да влага партизански страсти при разрешаването на такъвъ единъ голѣмъ въпросъ, какъвто е този, който сега обсъждаме.

Онеправданието въ тази насока е голѣмо; интереситѣ на многобройни граждани сж застрашени; интереситѣ едновременно на общественитѣ фондови срѣдства и каси сж застрашени; всичко е изправено предъ една опасностъ да понесе загуби; или наемателитѣ ще понесатъ загуби за смѣтка на непобутнатитѣ и цѣли фондове, гарантирани съ сключенитѣ договори, или по взаимно споразумение, съ намѣсата на Народното събрание, ще се загуби отъ дветѣ страни по малко, за да стане нѣщо задоволително и за дветѣ страни.

Ако би могло съ ускоряването на самото разрешение на въпроса да се направи нѣщо, то ще бжде пренемено като нѣщо, направено съответно интереситѣ на дветѣ страни, за да се постигнатъ резултати. Ако въпросътъ бжде отложенъ, ако законопроектътъ се препрати въ комисията и се докладва въ идущата сесия на Камарата, безспорно, нѣма да се получи резултатъ, защото ще бжде много късно. Азъ не бихъ могълъ да препорѣчамъ сега напълно, точно всичко, какъвто би трѣбвало, да се направи бърже, за да може да се добие нѣкакъвъ резултатъ по сега повдигнатия въпросъ за момента, но мисля, че се налага една ускорена дейностъ, като се направятъ всичкитѣ възможни справяния въ правно отношение и въ друго отношение, за да бждатъ ревизирани тия договори. Но на всѣка цена Народното събрание трѣбва да вземе едно решение и да се отнесе къмъ въпроса съ голѣмъ интересъ.

Освенъ нѣкои подобрения, които могатъ да се искатъ, благодарение даванетоъ ни възможностъ да говоримъ по този случай, едновременно съ туй могатъ да се уредятъ и ограничения въ търговетѣ. Впрочемъ, такива ограничения сега съществуватъ. Съветътъ ще има право да опредѣли кои стопани, съ колко земя, иматъ право да се явяватъ на търговетѣ. Но въ бждеще добре би било въпросътъ за отдаване подъ наемъ на обществени фондове да се раз-

реши въ такъв смисъл, щото на тях да не се явяват на безбожно и невъзможно състезание хора съ различни материални сръдства и възможности, но да имат право да участвуват въ тѣзи обществени търгове само хора, които наистина имат нужда отъ добавъчна земя, като се гарантираме, обаче, срещу възможността тѣ да се споразумяватъ и по този начинъ да оцетятъ учрежденията, които взематъ сръдствата отъ приходитѣ на тѣзи фондове.

Въ алинея трета на членъ единственъ се казва, че платенитѣ наеми не се връщатъ. Нѣкои отъ г. г. ораторитѣ, обаче, държатъ на противното — че и отъ платенитѣ наеми трѣбва да се спадне съответното намаление. И азъ съмъ на сѣщото мнение. Азъ смѣтамъ, че е справедливо онѣзи наематели, които сѣ се престарали не, но които сѣ били заставени да устоятъ напълно на договоритѣ си — както ще бждатъ заставени и онѣзи, на които не би се помогнало съ нашата намѣса този път — и сѣ побързали да се явятъ изправни, въпрѣки страшната материална щета, която имъ е била нанесена по тѣзи договори, азъ мисля, казвамъ, че е справедливо да бждатъ облагодетелствувани въ смисълъ, следъ ревизията платенитѣ въ повече суми да се спаднатъ отъ наемитѣ за следващитѣ месеци.

Трѣбва, освенъ това, по възможностъ точниятъ размѣръ на намалението да се опредѣли въ самия законопроектъ. Бждещето спокойно развитие на фондоветѣ ще трѣбва да се гарантира, като се отнеме възможността имотитѣ да се пренаематъ, защото тя е една двойна експлоатация надъ онѣзи, които търсятъ помощъ отъ фондоветѣ.

Азъ се присъединявамъ къмъ всичкитѣ г. г. оратори, които мислятъ, че ще трѣбва Народното събрание по възможностъ единодушно да одобри законопроекта, да отиде следъ това той въ комисията и да се върне туку въ такъвъ видъ, щото да задоволи всички онѣзи български земледѣлци, които сѣ наели парче фондова земя.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Баралиевъ.

Х. Баралиевъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въпросътъ, който се повдига съ това законодателно предложение, внесено по частна инициатива, е единъ голѣмъ въпросъ. Той засѣга интереситѣ на една голѣма категория отъ нашето гражданство и главно — отъ производителното селско население, засѣга и интереситѣ на частни и обществени учреждения, засѣга и голѣми стопански интереси. И ето защо желателно бѣше този законопроектъ да се постави на разглеждане не тъй прибързано, не тъй инцидентно и не при такава атмосфера, . . .

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: А-а-а!

Х. Баралиевъ (с. д): . . . при едно отлагане на въпроса за изборъ на председателъ на Народното събрание.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Ние сме спокойни.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Той сега я съживи.

Х. Баралиевъ (с. д): . . . но при подобаваща обстановка. Г. г. народни представители! Ето единъ въпросъ, по който правителството трѣбваше да прояви своитѣ грижи къмъ една голѣма категория икономически слаби производители у насъ, за да остави впечатление въ обществото, че въ днешния моментъ на криза то се грижи не за икономически силнитѣ, не само за банкитѣ и други богати категории хора, но се грижи преди всичко за икономически слабитѣ, които сѣ едно голѣмо мнозинство. Споредъ моитѣ сведения, фондовитѣ земи — обществени, училищни, скотовѣдни и пр. — сѣ доста голѣмо количество и тѣ се обработватъ отъ едно още по-голѣмо количество селяни-производители, земледѣлци. Освенъ тѣзи фондови земи, азъ смѣтамъ, че е справедливо да бждатъ засегнати отъ този законопроектъ и всички ония частни земи, които сѣщо така сѣ отдадени подъ наемъ отъ тѣхнитѣ собственици на селяни-производители.

Следователно, ако е вѣрно, че количеството на тѣзи земи е извънредно голѣмо, ако е вѣрно сѣщо така, че тѣ се обработватъ отъ едно голѣмо число производители, и то главно земледѣлци, които или нѣматъ никаква земя, или земята имъ е била недостатъчна и сѣ прибѣгнали до наемането на чужди земи, за да могатъ съ това да създадатъ работа на своитѣ семейства и, най-вжното, да увеличатъ доходитѣ му, за да могатъ да преживѣятъ — ако, казвамъ, всичко това е вѣрно, този въпросъ, безспорно, трѣбваше да бжде предметъ на сериозни грижи отъ страна

на правителството. Правителството трѣбваше да изтѣзе съ единъ специаленъ законъ, съ който да уреди не само специалния случай, засегнатъ отъ законодателното предложение, но да уреди и всички ония въпроси, които се повдигатъ въ връзка съ този законопроектъ. Ние, нашата група, ще гласуваме за това законодателно предложение, защото — подчертавамъ — съзнаваме неговата необходимостъ, неговата полезностъ и неговата спешностъ.

Но, г. г. народни представители, въпросътъ, който се повдига съ законодателното предложение, не е въпросъ само досежно ценитѣ на зърненитѣ храни, които сѣ спаднали — той е въпросъ и досежно наема, досежно срока и досежно кредита, подобренията и пр. Ще трѣбва въ това отношение въ България да се създаде единъ законъ за наемитѣ на земитѣ, за да могатъ правоотношенията между наемодатели и наематели да бждатъ урегулирани, както това става въ други страни, кждето има специални закони, които уреждатъ въпроса за наемитѣ въ земледѣлскитѣ стопанства и чрезъ които закони, безспорно, сѣ защитени интереситѣ както на наемодателитѣ, така и най-главно на икономически слабитѣ наематели. Наемателитѣ сѣ защитени досежно срока, досежно условията на наемитѣ и досежно кредититѣ, които имъ сѣ необходими и пр.

Единъ такъвъ законъ за наемитѣ на земитѣ въ земледѣлскитѣ стопанства е необходимъ да се създаде у насъ частъ по-скоро, за да могатъ да бждатъ защитени интереситѣ на наемодателитѣ и наемателитѣ, отъ една страна, и, отъ друга страна, да бждатъ защитени голѣмитѣ интереси на нашето национално земледѣлско стопанство. При сега съществуващата система на отдѣлни договори за наеми, които се сключватъ инцидентно, откъслечно, и разнообразно, ние виждаме, че не сѣ запазени интереситѣ на земледѣлското стопанство. Договоритѣ се сключватъ за малко число години и всѣки наемателъ, като знае, че ще работи и използва земята за една, две или три години, не я използва рационално, защото нѣма интересъ да я нагоди за едно по-продължително рационално използване, за да може да получи колкото се може повече доходъ. Той знае, че е гостенинъ на тая земя, че утре или другиденъ, следъ година-две, ще трѣбва да я напусне. Следователно, необходимо е, въ името на голѣмитѣ интереси на земледѣлското стопанство, да се сключватъ договори за по-голѣмъ срокъ време, за 10—15 години, за да може наемателътъ, като знае, че взема земята за 10—15 години, да направи известни трайни подобрения въ тая земя и да повдигне производителността ѝ. Необходимо е, сѣщо така, на наемателя да се дадатъ и известни кредити, за да му се даде възможностъ да направи тѣзи подобрения. Ние много приказваме за повдигане производителността на земледѣлското стопанство, а оставяме около 300.000 декара земя да се използва по единъ крайно нерационаленъ и нестопански начинъ. Желателно е въ туй отношение правителството да се намѣси и да създаде този законъ, за който говоря, за да се гарантира по-рационалното и по-ефикасно използване на тѣзи земи.

Законопроектътъ, който разглеждаме, се отнася само за фондови земи, училищни, скотовѣдни, държавни и пр. Азъ, обаче, смѣтамъ, г. г. народни представители, че е необходимо той да бжде разширенъ — да бждатъ включени и частнитѣ земи, които се даватъ подъ наемъ. Туку може да ми се възрази, че това не може да стане, че то е посегателство на частната собственостъ и пр. Г. Мушановъ дори каза, че това е единъ чисто юридически въпросъ, защото щѣло да се посегне на интереситѣ и правата на известни автономни учреждения.

Г. г. народни представители! Въ моментъ на криза, какъвто е настоящиятъ, когато ние преживяваме голѣми бедствия, когато сѣ засегнати интереситѣ на голѣми, значителни обществени категории, ние, безспорно, не можемъ да гледаме само частния интересъ. Частниятъ интересъ ще трѣбва да претърпи известно ограничение въ полза на общественния интересъ, въ полза на вжтрешния миръ и на държавното спокойствие, както и въ полза на голѣмитѣ стопански интереси, на самото национално стопанство.

Ето защо азъ смѣтамъ, че ние сме въ пълното си право — и това не е никакво посегателство на частната собственостъ — когато, изхождайки отъ гледна точка на справедливостта, изхождайки отъ съображения за защита интереситѣ на ония, които гладуватъ и които не могатъ да преживяватъ, семействата на които сѣт огнище на бунтарство, на недоволство, на мизерия и на болести и т. н., казваме: необходимо ще бжде правителството, изхождайки отъ тия съображения на справедливостъ, съ огледъ на голѣми държавни съображения, да се съгласи въ законодателното предложение да бждатъ включени и частнитѣ земи, които се даватъ подъ наемъ за обработване.

По-нататък, вторият въпрос, който повдигам аз, е, че тая ревизия ще трябва да стане задължително, служебно, d'office. Г. г. народни представители, не можем ние да прокараме едно положение, каквото е това въ настоящето законодателно предложение — че ще се ползува от постановлението на закона само оня, който подаде молба. Ние познаваме манталитета на нашето население, ние знаем как се прилага законът у нас. Ние, следователно, знаем, че много от наемателите не ще имат възможност да научат и за съществуването на тоя закон. Да се оставим само на тая случайност — който е научил, че има закон, въ известен срок да подаде заявление, а който не подаде заявление въ срока, да изгуби своето право — ние, които тук законодателствуваме и които искаме да бъдем справедливи, да подобрим положението на всички, за да им докажем, че държавата полага грижи за всички, не можем да се съгласим с такова едно положение. Напротив, ние ще трябва да приемем, че ревизията на договорите е задължителна и служебна; тя трябва да засяга всички, които сж наели за обработване обществени или частни земи.

Но азъ повдигам и единъ другъ въпросъ. Ние ще трябва с тая ревизия да защитим интересите само на ония, които безспорно сж земеделци, които безспорно живеят от своя грудъ. Но ние не можем да защитим интересите на оная категория наематели, които сж наели голъми количества земи и които не ги работят непосредствено, а сж ги дали под наем на други земеделци. Тъзи хора сж наели тъзи земи с спекулативна целъ. Тъ сж наели чрезъ търгъ две-три-пет-десет хиляди декара земя и я отдават на дребни земеделци да я работят. Тъ сж наели земя и сж я дали под наем на други, безъ тѣ сами да я обработватъ.

Ние, следователно, ще трябва да прокараме едно положение въ смисъл, че отъ тая ревизия на договорите могат да се ползуват само ония наематели, които непосредствено работят наетите земи, а не ония, които непосредствено не работят тия земи. Ония, които сж ги взели под наем за спекула, не могат да се ползуват отъ облекчения, предвидени въ настоящия законопроектъ.

Но, г. г. народни представители, поради голъмото спадане цените на зърнените храни, справедливо е да се направи едно намаление въ наемите на земите. Но азъ се питам: нима ние тъй тѣсно, тъй едностранчиво трябва да поставим въпроса? Нима доходите на тия наематели въ настоящия моментъ или при други случаи се намаляват само поради спадане цените на зърнените храни? Та нѣма ли и други причини, поради които става намаляване доходите на земеделците-наематели на фондови земи? Има и други причини, които влияят за намалението на тия доходи. Вие си спомнете, че миналата и по-миналата години — 1926/1927 г. и 1927/1928 г. — ние имаме едно масово измръзване на храните; нивите приличаха на пустини и въ маса околии земеделците не можаха да вземат нищо. Имаше и случаи, когато, поради суша, сжщо така тѣ нищо не можаха да вземат, и държавата, респ. Земледѣлската банка, се яви на помощ на тѣзи земеделци, които пострадаха, като им даде пари да си купят храни. Има земеделци, които, за да могат да просъществуват презъ тия години, сж били принудени дори да сключватъ лихвоносни заеми.

Е добре, тия земеделци-наематели, които сж сключили заеми, за да могат да просъществуват презъ 1927/1928 г., сега пъкъ поради спадане на цените на зърнените произведения, не могат по никакъ начинъ да изплатятъ своите задължения. Ето защо актъ на справедливостъ ще бъде да разширимъ законопроекта, за да обхване не само реколтите 1928, 1929 и 1930 г., но и реколтите 1926 и 1927 г.

Нѣкой отъ сговористите: (Възразява)

Х. Баралиевъ (с. д.): Вие недейте маха с ръка, защото има пѣли околии, каквито сж Свищовската, Бургазката и редица други, въ които населението, поради измръзване на посѣвите и поради сушата, не можа да вземе нищо отъ земята, заборчяло е и не може да преживява. Съ какво право ще отидете вие да вземете наемъ отъ тия наематели на обществени земи, които не сж взели нищо отъ земята не поради тѣхна вина, а по вина на природата, поради сушата и измръзването? По какъвъ начинъ ще ги принудите да плащатъ наеми по 600 л. на декаръ?

Азъ смѣтамъ, че този въпросъ не е малък. Имаше специална делегация предъ г. г. министрите, която е молила непременно въ този законопроектъ да бъдатъ включени наемателите на земи въ Свищовската, Бургазката и други

околии, кждето поради измръзването и поради сушата реколтата е била напълно компрометирана. Не въ всички околии е пострадала реколтата. Има начини, по които могат да се включатъ въ законопроекта и тия пострадали околии, въ които българската държава, респективно Земледѣлската банка, даваше кредити за изхранване на населението. Въ ония околии, кждето населението е получило помощи и кредити за закупуване храни за изхранване, трябва да се намалят наемите, защото стопаните сж поставени въ едно тежко положение.

Виждале, следователно, г. г. народни представители, колко голъми въпроси повдига този законопроектъ. Азъ знамъ, че мнозина ще ми направятъ възражение, че този законопроектъ може да бъде включенъ въ други закони, като, напр., въ закона за подпомагане пострадалите отъ обществени бедствия или въ закона за застраховките противъ градушка и пр. Но, г. г. народни представители, ще трябва да признаемъ, че фактическото положение е крайно незадоволително, че интересите на тия икономически слаби земеделци-производители, които наематъ земи, сж крайно негарантирани, и ще трябва да прокараме специални законоположения, за да облекчимъ и подобримъ тѣхното положение, да имъ дадемъ възможност да работятъ, да произвеждатъ, да гарантиратъ своя животъ и живота на тая държава, която се крепи главно върху тѣхните плещи.

Ето защо азъ смѣтамъ, че е крайно време да се повдигне въпросътъ за общозадължителна застраховка на земеделските произведения. Не можемъ да се задоволимъ съ днешната система на застраховки, които сж частични, доброволни и се правятъ при едни крайно непопулярни и тежки за населението вноски и затуй не даватъ резултати. Общата застраховка на земеделските произведения трябва да стане задължителна и трябва да бъде уредена отъ държавата съ единъ законъ, за да бъде гарантиранъ земеделецътъ въ случай на градушка, въ случай на измръзване или други нещастни случаи.

Тия голъми въпроси трябва да занимаятъ Камарата на земеделска България колкото се може по-скоро, а не да се занимаваме съ други въпроси и да създаваме впечатление, че искаме да защищаваме интересите само на една категория хора, а интересите на широките народни маси да оставатъ незащитени. Ние трябва да направимъ всичко възможно, за да се притечемъ своевременно на помощъ на селската земеделска маса, за която много се приказва навънъ, а много малко законодателни мѣрки прокараваме тукъ.

Ето защо, отъ името на нашата парламентарна група, като заявявамъ, че ще поддържаме този законопроектъ, моля да бъдатъ направени въ него всички необходими разширения, за да се засегнатъ по-голѣмъ кръгъ земеделци-наематели и да се гарантиратъ по-добре тѣхните интереси.

Председателствуващъ А. Христовъ: Други оратори нѣма записани.

Има думата г. министър-председателятъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Въ разискванията по този законопроектъ се повдигнаха нѣкои въпроси, които иматъ по-голѣмо значение, отколкото самиятъ законопроектъ. По тѣхъ и по въпросите, прѣко свързани съ законопроекта, смѣтамъ да кажа нѣколко думи.

Мотивътъ да се иска намаление наемите на фондовите земи сж низките цени. Поради това нѣкои запитаха: „Какви мѣрки могат да се взематъ, щото и цените на другите предмети така сжщо да се понижатъ?“ Правителството не може да вземе мѣрки за намаление цените на другите предмети, но, за щастие, абсолютно всички предмети понижиха цените си. Колкото презъ 1928 г. индексътъ на цените варираше къмъ 3.100—3.200, т. е. цените на стоките бѣха 31—32 пѣти по-високи спрямо цените отъ преди войната, а за зърнените храни индексътъ отиваше до 38—40 пѣти, при понижение покупателната цена на парите само 27 пѣти, то напоследъкъ се отбеляза, че общиятъ индексъ на повишението на цените е 27 — точно толкова, колкото е била покупателната сила на златото преди войната, т. е. колкото е паднала цената на парата днесъ.

Н. Стамболиевъ (з. в.): Въ края на краищата, най-много сж паднали цените на земеделските произведения.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Не знаете какво приказвате. Говорите на аба. Защото, г. Стамболиевъ, 6 л. стойностъ на килограма пшеница днесъ — тоза сж 22.5

златни стотинки, когато преди войнитѣ, въ най-благоприятнитѣ години, цената на пшеницата е достигнала 17½ златни стотинки, а обикновено варира между 12 и 17½ златни стотинки. Вие не знаете какво приказвате! Ако вземемъ сегашната цена на пшеницата 5 л. и нѣщо — тя се равнява на около 18—19 златни стотинки.

Н. Стамболиевъ (з. в): А ценитѣ на другитѣ артикули?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ Ви казахъ, че индексътъ на ценитѣ на другитѣ артикули общо е 27. Значи, трѣбваше цената на пшеницата да спадне до 17 стотинки, за да стигне индекса 27, т. е. да получи най-високата цена, която е имала преди войната.

Н. Стамболиевъ (з. в): И все пакъ земледѣлцѣтъ е най-зле.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: И все пакъ Стамболиевъ си е Стамболиевъ!

Н. Стамболиевъ (з. в): За два лева кибритъ не може да си купи!

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Г. Ляпчевъ! Не се разправяйте съ него.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Дебѣла глава — не увира!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Както казахъ, не е по силата на правителството да намалява ценитѣ на предметитѣ, но утѣшението е, че тѣ се намалиха сами по себе си и се свеждатъ къмъ покупателната сила на златото отъ преди войнитѣ. Дали тия цени ще се задържатъ или ще се промѣнятъ — никой не е въ положение днесъ да твърди. Но едно е вѣрно — че има общо понижение на ценитѣ на всички предмети.

За понижението на ценитѣ на хранитѣ има специални причини, които не могатъ да бѣдатъ трайни. Тия специални причини сѣ две. Първата е свръхпроизводството. Поради това, че се разчиташе на по-високи цени при капиталистичния начинъ на производството при земледѣлието, каквото е въ Северна Америка, Аржентина, Австралия и другаде, имаме две много добри свѣтовни реколти. Втората причина е, че въ Северна Америка искаха да запазятъ ценитѣ на зърненитѣ храни на високо ниво. За тая целъ закупили храни за 100 милиона долара — а това сѣ 500 милиона златни лева отъ преди войнитѣ; по 27, смѣтнете колко правятъ въ сегашни книжни левове — но въпрѣки това видѣха, че не могатъ да устоятъ на спадането и въ края на краищата понижиха ценитѣ. И днесъ цената на пшеницата извънъ България е 450 л., а въ България, по специални причини, е 550 л. килограмътъ. Тѣй че причината, която докара понижение цената на зърненитѣ храни, споредъ мене, е временна причина, тя не може да бѣде трайна.

Повдига се въпросътъ: какви мѣрки може да се взематъ, щото цената на хранитѣ, поне на мѣстния пазаръ, да бѣде висока? Г. г. пародни представители! Цената на хранитѣ, поне на мѣстния пазаръ, може да се поддържа изкуствено висока само при едно условие: ако произведеното не достига за изхранване на населението. Ако произведеното стига и има излишекъ за износъ, никакви мѣрки не сѣ въ състояние да наложатъ, щото зърненитѣ храни у насъ да иматъ цена по-висока, отколкото е цената на международния пазаръ. Днесъ имаме факта, че пшеницата бѣше недостатъчна за изхранване и, поради едни или други причини, днесъ цената на пшеницата у насъ е съ 1 л. по-висока, отколкото на международния пазаръ. Но това се дължи на обстоятелството, че нѣмаше пшеница за износъ; ако бихме имали пшеница за износъ, каквито мѣрки и да взема властѣта, не ще може да се задържи една цена по-висока, отколкото е оная на международния пазаръ — международниятъ пазаръ щѣше да командува. По това трѣбва да бѣдемъ наясно.

Тукъ се дава и обяснението, защо презъ зимата, презъ ранната пролѣтъ, когато у насъ пшеницата се даваше по 620—650 л. килограмътъ, тя не се продаваше, а се викаше: дайте по-висока цена! Е добре, наложихме мито. Цената не се качи повечко отъ 620 л., а се смъкна на 550 л.; а ако имаме пшеница за износъ, щѣше да се смъкне още повече. Има нѣща, които не сѣ въ властѣта на държавата, тѣ сѣ свръхъ нея, тя не може да ги командува. Тия нѣща трѣбва да ги разберемъ, трѣбва да ги преценимъ, а не да се галатимъ и да се обвиняваме напраздно.

Другъ единъ въпросъ се повдигна — по начина за даване на използване фондовитѣ земи. Този въпросъ се по-

вдига вследствие цѣлата концепция на законопроекта. Законопроектътъ, така, както е внесенъ, нѣма предъ видъ да изчерпи въпроса за форсъ-мажора въ смисълъ, че ценитѣ сѣ толкова низко паднали, щото договоритѣ, безъ разлика до кои земи се отнасятъ, да се смѣтатъ за невалидни, да се смекчатъ договорнитѣ условия въ полза на ония, които пострадватъ не по тѣхна вина. Законопроектътъ не излиза отъ тази концепция; той има по-друга концепция, въ резултатъ на която се получава това, че се повдига въпросътъ: какъ да се използватъ фондовитѣ земи? Като се прочете по-внимателно законопроекътъ, тѣй, както сѣ го внесли г. г. вносителитѣ, вижда се, че тѣхъ ги интересува първо дребниятъ наемател — това е смисълътъ на законопроекта; и дребниятъ наемател ги интересува до толкова, до колкото той е наемател на фондова земя на всевъзможнитѣ учреждения. Отъ тамъ нататѣкъ по-далечъ тѣ не отиватъ. Процедурата показва, че вносителитѣ разчитатъ на чувството на справедливостъ въ самитѣ стопани на фондоветѣ — общини, училищни настоятелства и т. н.

Такова едно разбиране за мѣрокитѣ, които трѣбва да се взематъ споредъ понижението на ценитѣ, повдига и въпроса. Какъ да се използватъ фондовитѣ земи, и става една бъркотия. Бъркотията се състои въ следното нѣщо. Казва се: ако фондовитѣ земи се даватъ на търгъ, ще се получи голѣма цена и, главно, земитѣ не ще могатъ да се взематъ отъ ония, които се нуждаятъ отъ земи, за да ги обработватъ, а ще се взематъ отъ ония, които иматъ сръдства и които веднага ще ги дадатъ отново подъ наемъ на пренаематели срещу изплати и т. н. И сега се повдига въпросътъ: не е ли желателно фондовитѣ земи да не се даватъ на търгъ, а да се използватъ по една тарифа?

Това е една съвършено погрѣшна мисль. Фондовитѣ земи сѣ обществени земи, но тѣ сѣ частни земи на респективнитѣ учреждения. Ако вие кажете тия фондови земи да се третиратъ, както, напр., се третира общинската мера и искате да решавате въпросъ за малоимотни и т. н., вие сте на единъ съвършено погрѣшенъ пътъ. Всички очаквания отъ разнитѣ фондове ще рухнатъ и тогазъ трѣбва да се повърнемъ назадъ и да се запитаемъ: имаше ли смисълъ да създаваме реформата за поземелната собственостъ въ полза на малоимотни и безимотни, които това би могло да се обърне наопаки — земята да си остане собственостъ на колективнитѣ учреждения и да наредимъ използването на тия земи по тарифи отъ ония, които нѣматъ земи? Къмъ него ние не можемъ да се връщаме; не можемъ да смѣсваме общественитѣ фондови земи съ една реформа за грижи къмъ малоимотнитѣ. Това не може да бѣде. Ние трѣбва да разберемъ, че общественитѣ фондови земи сѣ частна собственостъ на респективнитѣ учреждения и, следователно, никакви тарифи не могатъ да опредѣлятъ наемитѣ, а наемитѣ трѣбва да се опредѣлятъ по търгъ. И, тѣй разглеждано, здраво погледнато, съвсѣмъ неумѣстно е да се казва, че общинскиятъ съветъ, заедно съ респективния институтъ, комуто принадлежатъ фондовитѣ земи, ще бѣдатъ милостиви само къмъ дребнитѣ наематели, а не трѣбва да влизатъ въ разбирателство на молбитѣ на едритѣ. Това е съвсѣмъ погрѣшно, защото вие мѣчно ще можете каза кои сѣ дребни, кои сѣ едри, кои сѣ спекуланти, кои не сѣ спекуланти и т. н. Ето първиятъ дефектъ на този законопроектъ по приложението му.

Сега досежно самитѣ постановления на законопроекта. Говори се за пренаемането и за опредѣляне на ревизията служебно. Строго правно погледнато, безспорно, ако се признае, че отъ спадането ценитѣ на хранитѣ има една такава катастрофална загуба за ония, които сѣ наели фондови земи, тогава обезателно ще трѣбва да се дойде до другото — ще трѣбва туй да се приложи не само спрямо наемателитѣ на фондови земи, а и спрямо всички абсолютно наематели на земи. Били тѣ богати или сиромаси. Но това е една много мѣчно разрешима задача.

Господата, които дойдоха при мене и които сигурно сѣ въ връзка съ ония господа, които повдигатъ този въпросъ тукъ, по моята преценка далечъ не бѣха тия хора, които се визиратъ въ законопроекта — дребнитѣ наематели. Азъ познавамъ нѣкои отъ тѣхъ, не искамъ да ги оскърбявамъ; действували сѣ почтено и т. н. и вѣроятно сѣ на очевидна загуба. Но тия, които повдигнаха тоя въпросъ, които предъ мене поне се явиха, далечъ нѣма да бѣдатъ задоволени така, както е редактиранъ законопроекътъ, ако последниятъ би билъ изпълненъ отъ общинскитѣ съвети така, както ни се казва тукъ. Азъ не зная какъ ще се приложи и затуй имъ казахъ: този въпросъ, г-да, е много сложенъ и, преди да се решимъ да внесемъ каквото и да е законодателно предложение, азъ трѣбва да се освѣтля чрезъ една специална анкета какъ сѣ поставени тия въпроси по

разнитѣ мѣста, защото не е тъй леко това да се разреши, като оставимъ на общинскитѣ съвети по съвѣстъ при конкретни случаи различно да решаватъ.

Идва другъ единъ въпросъ: само загубитѣ поради спадането на ценитѣ ли трѣбва да се иматъ предъ видъ, или и загубитѣ поради форсъ-мажоръ, неурожай и т. н.? Ами трѣбва да се видятъ какъ сѫ редактирани самитѣ договори, защото зависи много отъ договоритѣ. Тия земи се даватъ за три години или за петъ години. Въ тѣзи договори се упоменава за колко години се даватъ, а могатъ да се дадатъ и за повечко години. Но една година може да има загуба, друга година може да има плодородие, печалба и т. н. Какъ, общо ли ще решаваме този въпросъ?

Тѣй, както е редактиранъ членъ единственъ на законопроекта, има една голѣма непълнота. Не е казано общинскиятъ съветъ, респективно разнитѣ учредения, на които принадлежатъ фондовитѣ земи, при какъвъ процентъ на понижение на ценитѣ и при кои култури трѣбва да приематъ молби за намаление на наемитѣ. Това обязательно трѣбва да се каже. Много основателно се обявиа нѣкои противъ постановлението на законопроекта, че платенитѣ наеми не се повръщатъ. Ако нѣкой е платилъ наемъ за минало време и има за въ бждеще да доплаща, и ако се признаятъ на други наематели загуби, какъ нему ще се каже: понеже ти си билъ добросъвестенъ и си платилъ наемъ, нѣма да ти повърнемъ, а на ачигъозитѣ, които не сѫ си платили, ще дадемъ възможностъ да не платятъ? Ами че азъ съмъ въ положение да ви заявя, че не поради намаление на ценитѣ на земеделскитѣ произведения, а поради неурожай разнитѣ обществени фондове губятъ известенъ процентъ отъ наемитѣ. Не зная колко процента губятъ, но не бихъ преувеличилъ, ако кажа, че $\frac{1}{4}$ или $\frac{1}{5}$ губятъ поради несъбираемостъ на наемитѣ. Обикновено наемателитѣ предлагатъ високи наеми, но нѣма достатъчно гаранции, че ще внесатъ паритѣ; и обикновено не ги внасятъ. Та въ голѣмия наемъ има рискъ, че наемателтъ може да не плати, независимо отъ това плодородна ли е годината или не, високи ли сѫ ценитѣ на земеделскитѣ произведения или не. Това е едно болно положение, което трѣбва да се цѣри.

Но, г. г. народни представители, веднѣжъ въпросътъ изнесенъ предъ Народното събрание, не ще съмнение, той трѣбва да се проучи. Ще трѣбва този законопроектъ да го препратимъ въ комисията по Министерството на земедѣлието, защото може да има и държавни земи. Сѣщо трѣбва да се препрати и въ комисията по Министерството на просвѣтата, защото се касае за фондови земи, главно на училищнитѣ настоятелства. Много право е предложението на г. Мушановъ, този законопроектъ да се прати и въ комисията на Министерството на правосѣдието, защото ще трѣбва да се разрешатъ съ една правилна формулировка маса въпроси, които ако не стане, ще имаме нескончаеми неразбории и, въмѣсто да успокояваме, ще създаваме апетити и настроения, които ще донесатъ много по-голѣма пакостъ.

Затова съгласенъ съмъ законопроектъ да се приеме на първо четене и да се изпрати въ третѣ комисии: по Министерството на земедѣлието, по Министерството на правосѣдието и по Министерството на просвѣтата, като се разгледа по възможностъ спешно и по-обстойно.

Председателствуващъ А. Христовъ: Ще се гласува.

Моля, които приематъ на първо четене разисквания законопроектъ, следъ което да се изпрати въ третѣ комисии, които се поминаха по-горе, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да преминемъ къмъ точка четвърта.

Председателствуващъ А. Христовъ: Пристъпваме къмъ точка четвърта отъ дчевния редъ — второ четене законопроекта за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ търговския законъ относно отсрочката.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. ср): Г. г. народни представители! Комисията, като разгледа законопроекта, направи незначителни поправки съобразно съ разискванията, които станаха тукъ при първото четене. (Чете)

ЗАКОНЪ*)

за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ търговския законъ относно отсрочката.

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 109.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ за главното, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. ср): (Чете)

„§ 1. Въ чл. 786, т. 2, следъ думата „настъпили“ се прибавятъ думитѣ: „и е осигурилъ заплащането на останалитѣ“, а на края на сѣщата точка се прибавя изречението: „или че е сключилъ съ тѣхъ съглашение или конкордатъ съгласно чл. 789 или чл. 793 и сл.“

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ § 1, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. ср): (Чете)

„§ 2. Ал. 2 на чл. 787 се измѣня така:

Длъжникътъ приготвя планъ, по който ще си извършва доброволната ликвидация. Този планъ се обсъжда предъ дѣловодителя отъ комисията на кредиторитѣ и, като му се даде окончателна форма, се одобрява или измѣнява отъ сѣда. По сѣщия начинъ се постѣпва и когато планътъ трѣбва отсетне да бѣде допълненъ или измѣненъ.“

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ § 2, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. ср): (Чете)

„§ 3. Ал. 2 на чл. 790 се заличава.“

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ § 3, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. ср): (Чете)

„§ 4. Чл. 791 се измѣнява така:

Търговецътъ може да поиска отъ сѣда отсрочка и преди да бѣде обявенъ въ несъстоятелностъ, като къмъ молбата си представи:

- 1) доказателства, че активътъ надминава пасива му, но поради изключителни или извинителни обстоятелства нѣма възможностъ да плаща дълговетѣ си;
- 2) търговската си равностойка;
- 3) подробенъ описъ на цѣлия си активъ, правилно оцененъ;
- 4) поимененъ списъкъ на всичкитѣ се кредитори съ посочване на тѣхнитѣ вземания, а сѣщо и степенъта на родственитъ си връзки съ ония отъ тѣхъ, съ които има такива.“

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ § 4, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. ср): (Чете)

§ 5. Следъ чл. 791 се прибавятъ следнитѣ нови членове:
Чл. 791 а. Следъ получаването на молбата за отсрочка председателътъ на сѣда се разпорежда за свикване на кредиторитѣ чрезъ препорѣчени писма предъ единъ натоваренъ отъ него членъ на сѣда (дѣловодителъ), за да се изкажатъ по исканата отсрочка, и опредѣля както деня, въ който трѣбва да стане това събрание на кредиторитѣ, така и сумата, която молителтъ трѣбва да внесе въ канцеларията на сѣда за покриване на разноснитѣ по производството.

Денътъ за събирането на кредиторитѣ не може да бѣде назначенъ по-късно отъ 15 дни отъ получаването на молбата за отсрочка, а сумата за покриване на разноснитѣ по производството трѣбва да бѣде внесена най-късно три дни следъ датата на резолюцията на председателя на сѣда, иначе на производството по отсрочката не се дава по-нататъшенъ ходъ.

Чл. 791 б. Въ протокола на събранието на кредиторитѣ се отбелязватъ:

- 1) имената и презимената на присѣдстващитѣ кредитори;
- 2) заявленията на всѣкого отъ тѣхъ относно истинността на описа на актива и на неговата оценка, действителността на всѣко вземане, даването на исканата отсрочка и времето на нейното траене;
- 3) направенитѣ предложения относно предпазителнитѣ мѣрки, които трѣбва да се взематъ, а сѣщо и тѣзи относно начина, по който трѣбва да стане удовлетворението на кредиторитѣ;
- 4) направенитѣ предложения относно лицето, на което ще се повѣри надзорътъ по управлението на имотитѣ и по-

воденето на търговското предприятие на молителя през времето на отсрочката (попечител) и относно комисията, за която се говори в чл. 786 т. 4.

Чл. 791в. След събранието на кредиторите съдът в разпоредително заседание се произнася по молбата за отсрочка.

Ако съдът намъри молбата за уважителна, в определения си той трябва:

1) да определи срока на отсрочката, който не може да бъде по-голям от една година;

2) да посочи начина, по който ще стават плащанията на дълговете от доходите, които ще се добият от понастъпното упражнение на търговията и от имотите на длъжника през време на отсрочката.

3) да разпорежи за предпазителните мърки, които трябва да се вземат за осигуряване на споменатите плащания и за запазване интересите на кредиторите. Тези мърки могат при нужда да се допълват и изменят от съда;

4) да назначи комисия на кредиторите съгласно чл. 786 т. 4 и да назове лице, което да упражнява надзор по управлението на имотите и по водене на търговското предприятие на молителя. Това лице може да бъде и някой от кредиторите;

5) да заповѣда на длъжника да приготи и да му представи план за начина, по който ще води предприятието си през време на отсрочката. Този план се одобрява от дѣловодителя и от посочените в т. 4 лица. Наредбата на чл. 787 ал. 2 има съответно приложение по отношение на този план.

Определението, с което се уважава или не уважава молбата за отсрочка, не подлежи на обжалване.

Дадената на търговеца отсрочка ползува и неговите поръчители, спрямо които, обаче, кредиторите имат право да поискат от съда обезпечение на вземанията си чрез налагане на възбрана върху недвижимите имоти без представяне на каквато и да било гаранция от страна на молителя-кредитор.

Ако съдът не уважи молбата за отсрочка, той се произнася дали съществува основание за обявяване молителя в несъстоятелност.

Чл. 791г. Търговецът, на когото съдът е дал отсрочка, е длъжен да води редовна и точна сметка за доходите от своето търговско предприятие и от своите имоти и да действа съгласно надлежно одобрения план за водене на своето предприятие. Въ началото на всяка седмица той е длъжен да представлява на натовареното с надзора лице равномсѣтка за своите доходи и разходи през изтеклата седмица. За забелязаните нередовности това лице е длъжно да донася на дѣловодителя, който при наличността на някое от посочените в следващия член основания прави доклад на съда за прилагане наредбата на същия член. Ако е нужно, преди да направи доклада си, дѣловодителят може да поиска заключението на едно вещо лице.

Чл. 791д. Ако през време на траянето на дадената отсрочка се открие, че има необявени от търговеца дългове или че някое от обявените вземания е несъществуващо; или ако търговецът не изпълнява задълженията, които сж му били наложени относно начина на управлението на неговите имоти и воденето на търговското му предприятие; или ако той бъде изобличен в измамливост или злонамѣрени действия, накърняващи интересите на кредиторите; или ако неговият актив не дава надежда, че ще се заплатят всичките дългове — съдът може, даже служебно, да отмени отсрочката и да открие производство за обявяване в несъстоятелност или да продължи откритото вече такова.

Съдът има посочените в чл. 663 права и спрямо търговеца, на когото е дадена отсрочка преди несъстоятелността.

Чл. 791е. Търговецът, който се прояви в измамливост или злонамѣрени действия, които ощетяват интересите на кредиторите, се наказва за злоупотребление на доверие съгласно чл. 349 от Н.З.

Натовареното с надзора лице, което съзнателно е взело участие в поменатите измамливост или злонамѣрени действия на намиращия се под негов надзор длъжник, се наказва като съучастник в престъплението по този член.

Спрямо другите съучастници могат да бъдат приложени наредбите на чл. чл. 820 и 821.

Чл. 791ж. Търговецът, на когото е дадена отсрочка от съда, не може да извършва действия, излизащи извън разрешените му съгласно плана, за който е реч

въ чл. 791в т. 5 и изобщо не може да извършва отчуждителни действия, които излизат извън нормалното упражнение на търговията, като, напр., ипотеки, залози, поръчителства, заеми и др., без разрешението на дѣловодителя. Преди да даде разрешение, дѣловодителят трябва да изслуша посочените в чл. 791в т. 4 лица. Той дава разрешение само ако намъри, че действията сж явно необходими или полезни.

Против определения, с който дѣловодителят отказва да даде разрешението, за което се говори в алинея първа, търговецът може да подаде жалба до окръжния съд; а ако дѣловодителят е дал разрешението въпреки мнението на някой от посочените в чл. 791в т. 4 лица, действията се изпълняват само след като разрешението бъде одобрено от същия съд.

При това дължа да направя известни пояснения. При удовлетворяването на кредиторите може да стане и частично удовлетворение на някой от тях, обаче, ако съдът намъри за нужно, удовлетворението трябва да става съразмерно на вземанията.

Председателстващ А. Христов: Които приеми § 5, както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събранието приема.

Има думата народният представител г. д-ръ Тодоръ Кулевъ.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. ср): Г. г. народни представители! Имам да направя едно предложение, с което искам след § 5 да се постави нов § 6 с съдържание, което ще ви прочета.

Въпросът се отнася до следното. Въ чл. 792, който сега е на края на главата, която урежда материята по отсрочките, е казано: (Чете) „Въ всичките случаи, въ които е дадена отсрочка, ако се докаже, че въ времето на траянето и несъстоятелният е заплатил на предишните си кредитори по-голямата част на вземанията им, или ако има за това стечение на особени обстоятелства, съдът може, след едно благоприятно мнение на болшинството от кредиторите, които представляват поне половината на неизплатения пасив, да даде една втора отсрочка за един срок, който също не може да надминава шест месеца.“

Касае се за втора отсрочка, след изтичането на срока на първата отсрочка. Тъй, както сега е текстът на този член, неговата наредба ще ползува само несъстоятелният длъжник, които сж получили отсрочка, но не и ония, които ще получат отсрочка по силата на този закон, без да бъдат обявени в несъстоятелност. За да може тази наредба да ползува всички търговци, които сж получили отсрочка и отговарят на условията, които се изискват по този член, би трябвало думата „несъстоятелният“ да се замени с думата „търговецът“, и тогава членът ще гласи така: (Чете) „Въ всички случаи, въ които е дадена отсрочка, ако се докаже, че за времето на траянето и търговецът е заплатил на предишните си кредитори“ и т. н., такъв търговец може да се ползува от втора отсрочка, ако кредиторите, които представляват половината от неизплатения пасив, се съгласят на това. Тогава и думата „също“ въ последното изречение ще трябва да се махне, защото не ще има смисъл; тя имаше смисъл при досегашния текст, понеже първата отсрочка беше шест месеца, а сега е една година.

И така, правя предложение да се приеме нов § 6 — като сегашният § 6 ще стане § 7 — с следното съдържание: (Чете) „Въ чл. 792 думата „несъстоятелният“ се заменява с думата „търговецът“, а думата „също“ въ последното изречение се зачерква“.

Министър д-ръ К. Милановъ: Приемам предложението на г. Кулевъ.

Председателстващ А. Христов: Които приемат предложението, направено от г. Кулевъ, с което е съгласен и г. министърът на правосъдието, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Д. Бъровъ (д. ср): § 6 става § 7. (Чете) „§ 7. Преходна наредба. Постановленията на чл. чл. 791 т. т. 2—4, 791в т. т. 2—5, 791г, 791д, 791е и 791ж имат приложение и по отношение на ония търговци, които сж получили отсрочка от съда до влизането въ сила на настоящия закон.“

За целта председателят на съда нарежда да споменатите търговци да представят търговската си равномсѣтка, описа и списъка, за които се говори въ чл. 791 т. т. 2—4, назначава по всяко производство дѣловодителя

и внася дѣлото по това производство въ разпоредително заседание за изпълнение наредбитъ на чл. 791в т. т. 2—5.“

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ § 7, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ точка седма отъ дневния редъ — одобряване предложението за разрешаване на игумена на Св. Рилска обител да сключи новъ договоръ съ дружество „Българска горска индустрия“ за концесиона експлоатация на риломонастирскитѣ иглолистни гори — продължение разискванията.

Има думата народниятъ представителъ г. Величко Кознички.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя В. Димчевъ)

В. Кознички (нац. л): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Съ предложеното решение се иска да се съкрати концесионниятъ срокъ за експлоатацията на риломонастирскитѣ гори отъ седемъ на четири години, като се изсичатъ, вмѣсто, както досега, по 40.000 куб. м., по 80.000 куб. метра.

Азъ съмъ решителенъ противникъ на това предложение. Както съмъ билъ и въ миналото, съмъ и сега противникъ на изсичането по единъ най-безразборенъ начинъ на това голѣмо богатство — риломонастирскитѣ гори.

Презъ 1902 г., при кабинета на г. д-ръ Даневъ, намѣриха се приятели на сѣция — братя Балабанови — които си предложиха услугитѣ да взематъ експлоатацията на тия гори въ продължение на единъ периодъ отъ 15 години. Безъ да станатъ необходимитѣ проучвания, безъ да се съобразятъ съ тогава сѣществувалъ законъ за горитѣ, а най-главното, безъ да има единъ планъ, изученъ за системно приложение, тия гори се отдадоха на концесия на братя Балабанови за единъ срокъ отъ 15 години и безмилостно имъ изсичане почна. Още отъ тогава се виждаше, че ние ще свършимъ съ унищожаването на това огромно богатство, ще превърнемъ голѣмитѣ риломонастирски гори въ една пустиня и съ това ще унищожимъ всички околности по течението на Рилската рѣка. Презъ 1904, 1905 и 1906 г. въ качеството ми на народенъ представителъ имахъ случая не единъ път да отправямъ питання къмъ тогавашния министъръ на земледѣлието, незабравимия д-ръ Геннадиевъ, и да му обръщамъ вниманието върху всички нарушения, които се правятъ, и върху унищожаването на това горско стопанство. Той изпращаше надлежни анкети и бѣше зорко за правилното сѣчене на гората, поне така, както то е законотрантувано. Но дойде друго време — срокъ дълъгъ за изсичане — унищожаването на тѣзи гори отъ година на година се засилваше. Така щото въ продължение на единъ срокъ отъ 15 години се извършиха маса злоупотрѣбления. Викътъ противъ това безмилостно изсичане бѣше толкова голѣмъ, щото на 1915 г. самото монастирско управление взе решение да сключи съ концесионеритѣ, като обяви договора за нищоженъ. Това решение на монастирското управление биде потвърдено отъ Св. Синодъ. Но въ 1918 г., следъ приключването на свѣтовната война, по съображения още неизвестни менъ, но изглеждатъ тайнствени, се направи една спогодба между монастирското управление и Св. Синодъ, отъ една страна, и отъ друга страна, концесионеритѣ отъ акционерното дружество „Българска горска индустрия“ вече. Наново останалото отъ тѣзи гори се дава въ рѣшетъ на онѣзи, които ги унищожаватъ тъй пакостно и противно на всѣко експлоатиране, кѣдето и да е на свѣта.

Г. г. народни представители! При правителството на Стамболийски презъ 1922 г. се съгледва всичката онази неправда съ тъй наречената спогодба отъ 1918 г. и, по нареждане на това правителство, концесията наново се отнема. Дохожда правителството на Демократическия сговоръ въ 1923 г. и презъ есенята, безъ достатъчно ново проучване, безъ направата на необходимия стопански планъ, както това предвижда законътъ за горитѣ, сключва се новъ концесионенъ договоръ за още 15 години, като всѣки единъ кубически метъръ се оценява да се заплати по 93 л., когато сега изработениятъ материалъ се дава 2.200—2.500 л. кубическия метъръ, когато за самото изработване на този материалъ нѣма да се похарчатъ повече отъ 500 л. за кубически метъръ.

Д. Зографски (з. в): 100—150 л.

В. Кознички (нац. л): Виждате каква е голѣма, грамадна печалбата, която се реализира. И следъ като презъ първитѣ концесионни три години сѣ унищожени около 700—

800 хиляди кубически метра, по новия концесионенъ договоръ трѣбваше да изрѣжатъ още 1 милионъ кубически метра. И така монастирското управление ще получи 60 милиона лева, а концесионеритѣ ще изтеглятъ, споредъ преисметанията на компетентни хора, 600 милиона лева. И тѣзи 600 милиона лева трѣба да ги взематъ въ продължение още на седемъ години. Но концесионерътъ не се съгласява на това. Той бърза, той желае всичкото това огромно богатство да го има частъ по-скоро въ рѣшетъ си и затуй иска тия седемъ години да бѣдатъ съкратени на четири и въ продължение на тѣхъ да си тегли тѣзи 600 милиона лева.

Г. г. народни представители! Да се отсѣче сега едно дърво, вие можете да разберете каква е неговата кубатура, и следъ 7 години — както бѣше досега по договора — каква би могла да стане. Естествено е, че въ продължение на това време това дърво ще порасте и ще има по-друга величина. Независимо отъ това самото сѣчене ще бѣде точно по правилата на горската наука и по самия законъ на горитѣ.

По въпроса за експлоатацията на риломонастирскитѣ гори се е много писало и говорило. Тукъ, въ Народното събрание, не единъ път е ставало въпросъ за тѣхъ. Специално нашитѣ лесовѣди, висшитѣ чиновници отъ Министерството на земледѣлието сѣ се занимавали съ този въпросъ. И азъ ще си позволя да ви цитирамъ нѣколко документи, за да видите какво е тѣхното мнение.

Най-напредъ ще препорѣчамъ на вашето внимание обстойното изложение по въпроса на единъ сегашенъ висшъ чиновникъ въ Министерството на земледѣлието, г. Т. Захариевъ, издадено въ една книжка, отдѣленъ отпечатъкъ отъ списанието „Горски прегледъ“, книжка X, отъ 1927 г., подъ заглавие „Какво става въ риломонастирскитѣ гори?“ И ето какво казва той на едно мѣсто: (Чете)

„Разглеждайки подробно всички по-важни постановления на поемнитѣ условия и първитѣ два договора (тоя отъ 1902 г. и спогодбата отъ 1918 г.), както и резултатитѣ отъ тѣхното прилагане, авторитѣ на цитиранитѣ по-горе статии по експлоатацията на риломонастирскитѣ гори, повечето отъ тѣхъ лица, които сѣ завеждали по нѣколко години наредъ тая експлоатация, всички единодушно констатирайтъ и твърдятъ, че тая експлоатация е гибелна за бѣдещето на монастирското горско стопанство, че тя е противна на закона за горитѣ и несъобразна съ никаква горска наука и практика и че ако се остави и занаятъ тая концесия, унищожението на риломонастирскитѣ гори ще дойде дотамъ, че вмѣсто обѣщаванитѣ и очаквани отъ концесията блага за манастира, последниятъ ще остане победенъ отъ всѣки другъ пътъ и заобиколенъ, вмѣсто отъ сегашнитѣ чаровни и ценни гори, отъ буренясаи горски площи и зѣещи скали. Дружеството пъкъ на българскитѣ лесовѣди, като се солидаризира съ тия констатации и преценки, въ своята резолюция, взета на VII общо годишно събрание презъ 1921 г., настоятелно апелира за унищожаване на концесията, следъ което въ горитѣ на Рилската света обител да се заведе експлоатация, която да отговаря на състоянието имъ, да е съобразна съ законитѣ въ страната и да гарантира максималенъ и постояненъ доходъ на манастира. За сѣщото сѣ настрѣгвали и монастирскитѣ съборъ при Светия Синодъ на българската църква, както и управлението на горитѣ, но въ края на краищата, въпрѣки всичко това, отнетата на два пъти концесия бива възстановена за трети пътъ по силата на „полюбовното“ споразумение отъ 1923 г.

„Най-неблагоприятно и най-пагубно за бѣдещето на гората и на монастирското горско стопанство е и си остава задължението да се извади отъ законотрантениѣ части на гората уговореното количество дървесна маса, което е равносилно на едно, въ много късо време, пълно изчерпване на запаса въ най-ценнитѣ, иглолистнитѣ, насаждения. А това значи, съ свършване на концесията да се спре за десетици години всѣкакво що-годе нормално производство и ползуване отъ тия насаждения.“

Г. г. народни представители! Това, което ви казахъ, се касае за първия концесионенъ периодъ. Ето какво ви казва сѣщиятъ авторъ за втория концесионенъ периодъ: (Чете)

„Подобренитѣ“ въ това отношение, по новия договоръ отъ 1923 г., се виждатъ отъ следното:

„Съгласно тоя договоръ на д-вото „Българска горска индустрия“ се продаватъ 600.000 куб. м. здрава годна за строене иглолистна дървесна маса съ дебелина до 10 см. на тънкия край, която ще се добие за единъ 15-годишенъ периодъ (1924—1939 г.) отъ „иглолистния“ стопански класъ на гората. Това законотрантено количество дървесна маса, състояща се изключително отъ боръ, смърчъ, ела и муръ,

ще се изважда във форма на главна (изборна) сѣчъ, по години, като годишно ще се изсичатъ по 40.000 куб. м. (§§ 1—3 на договора).

„Освенъ тия 600.000 куб. м. дружеството се задължава и има право да извади отъ сѣщата гора и презъ сѣщия периодъ още следнитъ количества иглолистна дървесна маса: а) всички иглолистни дървета и насаждения, които изсѣхнатъ или бждатъ повредени отъ пожаръ, сѣтъгъ, вѣтъръ, насѣкоми и др. каламитети, въ експлоатираниятъ порано или презъ течението на новия концессионенъ периодъ мѣстности, въ размѣръ до 40.000 куб. м. годишно, а общо, за цѣлия концессионенъ периодъ, не повече отъ 120.000 куб. м. (§ 4); б) дърветата, които ще трѣбва да се отсичатъ за разширяване и направа на нови пътища или за откриване на мѣста за фабрики, сгради, съоръжения, складове и др. такива — до 500 куб. м. годишно (§ 30) и в) нуждитъ дървени материали за направа, поправка и поддържане на пътища, съоръжения, мостове, постройки, желѣзнопътни линии и др. т. — до 2.000 куб. м. годишно (§ 33). Въ случай че повредитъ и нуждитъ материали по тия пунктове а, б и в се окажатъ повече отъ уговоренитъ въ сѣщитъ количества, горницата ще се минава за смѣтка на уговореното по § 3 общо количество отъ 600.000 куб. м.

„Споредъ това, общо взето, презъ течението на новия концессионенъ периодъ дружеството има право да извади отъ законтрактенитъ гори до 757.500 куб. м. здрава, годна за строене иглолистна маса. За да се получи това количество годна за строене маса, при днешното състояние на насажденията, ще трѣбва да се изсѣкатъ крѣгло 1.000.000 куб. м. стояща иглолистна маса — смѣтано по 30% отпадъци за кора, пънове, връшки, повреди, загинили части и др. — или срѣдно годишно по 66.000 куб. м.

„И така, следъ като презъ първия концессионенъ периодъ, въ продължение на 12 концессионни години, отъ гората сѣ били извадени 770.000 куб. м. стояща дървесна маса, като годишно е било сѣчено срѣдно по 64.000 куб. м., презъ новия концессионенъ периодъ концессионерътъ ще има право да извади още 1.000.000 куб. м., като сѣче годишно по 66.000 куб. м. Или всичко, за единъ периодъ отъ 27 години, отъ крѣгло 4.000 хектара иглолистни насаждения, ще се извадятъ 1.770.000 куб. м. иглолистна дървесна маса.

„Тукъ всѣки мислящъ и загриженъ за бждешето на това стопанство човѣкъ не може да не си зададе, преди всичко, следния въпросъ: каква трѣбва да бжде производителността и наличниятъ запасъ на тая гора, за да може тя да понесе едно такова ползуване, или, което е все едно, какво ще стане съ нея, следъ като се реализира такова едно ползуване?

„Отговорътъ на този въпросъ се съдържа въ следнитъ данни за състоянието на гората, черпени отъ съставения презъ 1926 г. новъ стопански планъ, специално за експлоатацията на отдадената на концесия частъ отъ гората: общиятъ дървесенъ запасъ на насажденията въ законтрактената частъ отъ гората, презъ лѣтото на 1925 г., е възлизалъ крѣгло на 1.800.000 куб. м., отъ които крѣгло 1.500.000 куб. м. иглолистна маса, при срѣдна възраст на насажденията крѣгло 110 години и общъ срѣденъ годишенъ прирѣстъ крѣгло 15.000 куб. м. Отъ това следва, че по новия договоръ на концесионера се дава право да извади за единъ срокъ отъ 15 години крѣгло 2/3 отъ всичката иглолистна маса, респективно 56% отъ всичкия наличенъ запасъ на законтрактената гора! Годишното пѣкъ ползуване презъ този периодъ ще бжде: 16.5 куб. м. на 1 хектаръ“...

Г. г. народни представители! Този висшъ чиновникъ отъ Министерството на земледѣлието, добръ познавачъ на горското стопанство въ нашата страна, който се е интересувалъ специално по този въпросъ, за да се произнесе като компетентенъ човѣкъ върху онова, което става тукъ, ето какво казва по-нататъкъ: (Чете)

„Презъ м. априлъ н. г. — това се отнася за 1924 г. — вследствие на едно официално донесение за допуснати и извършени масови нарушения на договора за експлоатацията на рило-манастирскитъ гори, Министерството на земледѣлието и държавнитъ имоти нареди шателна анкета по въпроса, произведена отъ трима висши чиновници на сѣщото. Тази анкета установи, че презъ изтеклитъ дотогава три концессионни години отъ новия концессионенъ периодъ, при експлоатацията на гората сѣ били допуснати и извършени следнитъ нередовности и нарушения на договора: — това е най-сѣщественото, на което почитаемото Народно сѣбрание трѣбва да спре своето внимание, за да види, доколко не се е упражнявалъ никакъвъ контролъ върху сѣченето на тѣзи гори.

„1) Въпрѣки яснитъ и категорични постановления на договора, споредъ който законтрактеното — като главно

ползуване — количество отъ 600 хиляди куб. м. дървесна маса трѣбва да бжде изсѣчена въ единъ срокъ отъ 15 години, като презъ всѣка концессионна година (смѣтана отъ 1. IV. до 31. III. следната година) се изсича само по едно годишно сѣчище, въ размѣръ срѣдно по 40.000 куб. м., презъ изтеклитъ три концессионни години сѣ били разрешавани и изсичани презъ една и сѣща година повече отъ едногодишни сѣчища, а именно:

„а) още презъ м. декемврий 1924 г., следъ като е било изсѣчено следващото се за първата концессионна година сѣчище и преди настѣлването на следваща концессионна година, е било разрешено и започнато изсичането на опредѣленото сѣчище за втората — 1925/1926 концессионна година;

„б) презъ м. септемврий 1925 г., следъ изсичане на второто годишно сѣчище, е било разрешено и започнато изсичането на следващото се за третата концессионна година (1926/1927 г.) сѣчище;

„в) презъ м. май 1926 г., т. е., въ началото на третата концессионна година, сѣчището за тая година е било вече изсѣчено и е било разрешено и започнато изсичането на още едно редовно годишно сѣчище, за смѣтка на следващата, 1927/1928, концессионна година, следъ като е било изсѣчено и това сѣчище презъ м. ноемврий сѣщата година е било разрешено и започнато изсичането на още едно — трето по редъ за сѣщата стопанска година сѣчище, за смѣтка на концессионната 1928/1929 г., отъ което по-големата частъ е била изсѣчена до края на концессионната 1926/1927 г.“ По такъвъ начинъ, въ продължение на 3 концессионни години концессионерътъ е изсѣкълъ 5 редовни годишни сѣчища или точно 81.677 куб. м. повече отъ следващото му се за това време, съгласно договора, количество дървесна маса, следъ което, въ началото на 4-та концессионна година (м. априлъ 1927 г.), му е разрешено да започне експлоатацията вече на сѣчището за 6-та концессионна година (1929/1930 г.).

„2) Въпрѣки ясното и категорично постановление на договора, продиктувано отъ съображения за едно по-правилно стопанисване на гората и извличане по-голяма полза за манастира, споредъ които съображения всѣко годишно сѣчище трѣбва да бжде разпредѣлено въ насажденията по дветъ рѣки, съобразно съ запаса на сѣщитъ, изсѣченитъ 5 годишни сѣчища сѣ били опредѣлени: първото — само въ р. Илийна, а всички останали — само въ р. Манастирска;

„3) Въпрѣки постановлението на договора и на закона за горитъ, споредъ което отъ 1926 г. насетне експлоатацията на законтрактената гора трѣбва да става съгласно специално приготвения за това стопански планъ, приготвениятъ такъвъ планъ още не е билъ одобренъ и приложенъ, а експлоатацията продължавала по годишни планове.

„4) Начинътъ, по който се води сѣчътъ, както по изборъ на дърветата за сѣчъ, така и по степенъ на просѣтъляване на насажденията, не отговаря нито на предвидената въ договора изборна сѣчъ, нито на каквато и да било правилна, макаръ и най-ускорена, постепенно-обсеменителна сѣчъ: сѣчътъ е много силно концентрирана, като се изважда наведнѣжъ повече отъ половината отъ началния запасъ на насажденията, а изборътъ на дърветата не се извършва съ огледъ на едно задоволително възобновяване“.

Още единъ малъкъ цитатъ и съ това свършвамъ по този въпросъ. (Чете)

„Предвиденото въ договора преглеждане на всѣко годишно сѣчище, веднага следъ изтичане на концессионната година, за да се провѣри дали експлоатацията става съобразно съ договора, досега е извършено само по отношение на сѣчището за първата концессионна година“. Вие виждате какво става. — „Другитъ сѣчища не сѣ преглеждани отъ специалната за това комисия, поради което и не сѣ можали да бждатъ констатирани навреме извършенитъ нарушения“.

Виждате какъ горската властъ е пропуснала да направи тази контрола.

И понеже, въпрѣки всичкитъ тѣзи нередовности по сѣченето, е станало въпросъ да се направятъ нѣкои нови условия, като се съкрати и концессионниятъ срокъ, този въпросъ е билъ отнесенъ наново въ горския съветъ при Министерството на земледѣлието и този съветъ единодушно решава: никакви отстъпки да не се правятъ, никакво съкращаване на срока да не се дава — всичко това ще бжде въ вреда не само на горитъ, но изобщо на самия манастиръ. Въпрѣки това решение на висшия горски съветъ, ние виждаме въ този законопроектъ да се предлага

на Народното събрание да създаде тъкмо противно законоположение.

Г. г. народни представители! Азъ нѣма да се задоволя да ви прочета само мнението на единъ висшъ чиновникъ отъ Министерството на земледѣлието, който си е задагъ тая похвална задача да бди за правилното и редовно експлоатиране на горитѣ, но азъ ще имамъ честта да ви прочета и решенията на всички лесовѣди въ България, взети въ тѣхнитѣ конгреси. По-рано ви казахъ за VII-я конгресъ на лесовѣдитѣ, за тѣхното единодушно решение да се отнеме тая концесия. Сега ще ви прочета други две решения. (Чете)

„Резолюция на XIV общо годишно събрание на Дружеството на българскитѣ лесовѣди по концесионната експлоатация на рило-манастирскитѣ гори.

„XIV-то редовно общо годишно събрание на Дружеството на българскитѣ лесовѣди, като разгледа и проучи сложения на разглеждане отъ събранието въпросъ за концесионната експлоатация на рило-манастирскитѣ гори, намѣри, че: 1) досегашниятъ начинъ на експлоатиране тия гори не е съобразенъ съ принципитѣ на горската наука и съ закона за горитѣ и е гибеленъ за бждещето на тия гори; 2) като уговоренъ съ договоръ, одобренъ отъ Народното събрание, въпрѣки съзнанието за гибелността му, българскитѣ лесовѣди не е въ състояние да го отмѣни съ срѣдствата и начинитѣ, които му даватъ науката и закона за горитѣ; 3) при тоя начинъ на експлоатиране, рило-манастирскитѣ гори рискуватъ въ бждеще да се превърнатъ въ една пустиня, която ще има катастрофални послѣдци не само за бждещитѣ интереси на манастира, но и за интереситѣ на многобройнитѣ населени мѣста, разположени по течението на Рилската рѣка.

„Затова събранието реши:

Настоятелно препорѣчва на правителството; Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти, Св. Синодъ и манастирската управа да потърсятъ начини и срѣдства за отнемане на концесията и за спиране на тая гибелна за съществуването на въковнитѣ рилски гори експлоатация“.

Същото дружество въ своето XV-то общо годишно събрание ето какво решение е вземало по концесионната експлоатация на рило-манастирскитѣ гори: (Чете)

„XV-то редовно общо годишно събрание на Дружеството на българскитѣ лесовѣди, като подчертава резолюцията си отъ миналата година по концесионната експлоатация на рило-манастирскитѣ гори, моли Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти:

„1. Да направи потребното въ смисъла на казаната резолюция;

„2. Да провѣри и следи, доколко договорѣтъ за концесията се спазва отъ органитѣ на горската власть, управлението на Рилската св. обителъ и дружеството-концесионеръ.

„3. Да потърси виновницитѣ за изготвянето на явно унищожителния за въковнитѣ рило-манастирски гори договоръ.

„Същото вмѣнява въ дългъ на бждещия управителенъ комитетъ на дружеството да анкетира общо казаната концесия и резултатитѣ отъ тая анкета да публикува въ дружествения органъ „Горски прегледъ“ и въ ежедневния печатъ“.

Вие виждате, че съ тази резолюция се иска да се намѣрятъ ония лица, които, като чиновници въ министерството или вънъ отъ него, сж дали съвети, сж написали поемнитѣ условия и сж подготвили това унищожение на горитѣ, за да имъ се потърси отговорностъ.

Г. г. народни представители! Ето ви мнението на всички компетентни кръгове въ нашата страна, което е противъ тази експлоатация на рило-манастирскитѣ гори и което иска часъ по-скоро нейното отмѣнение.

Но не е само това. Азъ ще си позволя да ви прочета единъ документъ, който е много цененъ и умѣстенъ за случая и който трѣбва да се знае. Той е едно писмо отъ тогавашния игуменъ на Рилския манастиръ, презъ 1925 г., дѣдо Варлаамъ.

Г. Енчевъ (з. в): Владиката.

В. Кознички (нац. л): Да, владиката.

Това негово писмо има следното съдържание: (Чете)

„До господина министра на външнитѣ работи и на изповѣданията. Тукъ. Г. министре! Рилската св. обителъ — тая светиня на българския народъ — е докарана до страшно положение на формено разграбване и разорение. На нея и на нейнитѣ свещени имоти каточели се гледа като на една изоставена отъ държавата вещь, съ която всѣки

може да разполага, въпрѣки всѣка правда, въпрѣки всѣко право, въпрѣки наличността на българската държава, която гарантира на всѣки български подданикъ правата на морално и материално съществуване и сигурностъ. Нѣщо повече: отъ редица години насамъ съ Рилския манастиръ и съ неговитѣ имоти почти всѣки се отнася съ една безогледностъ и безцеремонностъ, които се равняватъ на похула не само съ манастира на Патрона на българския народъ, но и съ всѣко приличие въ нашето отечество“.

Виждате колко много той се е загрижилъ, колко добре той е схваналъ нуждитѣ на манастира, прахосничеството, което става тамъ, и какъ той се решава съ единъ такъвъ докладъ да се отнесе до самото министерство.

По-нататкъ дѣдо Варлаамъ продължава: (Продължава да чете)

„Фактитѣ отъ тоя родъ сж тождова много и толкова крупни, че тукъ е излишно подробно да се описватъ. Ние ще си позволимъ само да напомнимъ нѣкои отъ тѣхъ.

„Главниятъ имотъ на Рилския манастиръ и неговата първа природна красота сж, както е известно, неговитѣ гори. За да ги отдаде на едно рационално и полезно стопанисване, манастирътъ, съ одобрението и гаранцията на българската държава, бѣше ги далъ на концесионерно използване. Когато, обаче, г. г. концесионеритѣ, въпрѣки законитѣ на страната и на самитѣ договорни условия, започнаха така зле да се отнасятъ съ това многовъковно и хубаво манастирско богатство, че заплашаха вече самото му съществуване, манастирътъ на два пѣти се видѣ принуденъ да унищожи концесионния договоръ, та по този начинъ да се спаси отъ разорение това велико църковно и народно достояние. На всички е известно, че най-високитѣ магистрати въ страната, редица юридически комисии, назначени отъ самитѣ правителства, па и най-висшитѣ административни, държавни власти намѣриха, че тази постѣпка на Рилския манастиръ е не само напълно законна, но и се налага отъ най-елементарния дългъ на манастира и църквата къмъ това незамѣнимо рило-манастирско богатство. На манастира, обаче, въпрѣки всичко това, скоро се наложи — въ името на върховни отечествени интереси — да възстанови и продължи тая сжщата концесия, безъ поне съществено да могатъ да се промѣнятъ концесионнитѣ условия на експлоатацията; а печалнитѣ резултати отъ тая неопценима отъ всѣкъде жертва започватъ вече отново да се показватъ. Експлоатацията започва отново да се ръководи по начинъ, който застрашава съ опустошение хубавитѣ рилско-манастирски гори. На безогледното отнасяне къмъ тия гори отъ страна на концесионеритѣ се дължи и опожаряването това лѣто на една отъ най-хубавитѣ и голѣми части на тия гори, стоящи въ непосредствено съседство съ самия манастиръ.

„На сжщия безогледенъ начинъ на строежа на желѣзопѣжната линия отъ страна на концесионеритѣ се дължи настѣпилото системно унищожение или разорение на манастирскитѣ ливади по течението на Рилската и Илийната рѣки, а съ това унищожението и на манастирскитѣ стада, които се изхранватъ главно отъ тия ливади“.

Г. г. народни представители! Вие виждате най-после, че се намѣри единъ владика, който, като е билъ свидетелъ на това унищожение, разграбване и разпилване имотитѣ на този манастиръ, има смѣлостта и дързостта предъ очитѣ на своето висше началство да се произнесе по единъ такъвъ категориченъ начинъ.

Сега, преди малко, единъ отъ г. г. народнитѣ представители ми каза, че дѣдо Варлаамъ, виждайки, че ще се направи нѣщо отъ държавата въ полза на концесионеритѣ, билъ подалъ една телеграма до Св. Синодъ, въ която билъ казалъ: „Да изсѣхне ржката на този, който би подписалъ такъвъ договоръ“. И този договоръ ние вече го имаме, той е предъ насъ. Манастирътъ ще трѣбва да даде 4.250.000 л. за горитѣ, които ще му останатъ неизсѣчени. Въпрѣки поемнитѣ условия, въпрѣки горската наука, никакви насаждения не се правятъ тамъ. Нѣкогашнитѣ кичести голѣми и богати гори сж смѣкнати и безразборно унищожени. Хубавата Кирилова поляна е вече пустиня. Рилската рѣка смѣква отъ голѣмитѣ височини грамадни количества вода. Рилскитѣ и Кочариновски полета вече се заливатъ въ известни части. Пѣсъци, камѣнаци и пр. слизатъ отъ височинитѣ и се насловяватъ по долинитѣ. Какъ би могло да се допуска съченето на тия гори да става така бързо и безразборно, безъ да се правятъ съответнитѣ и необходими насаждения? Какъ е могло да става смѣкването на материалитѣ по най-отвесни посоки, въпрѣки че по договора това трѣбва да става по специални пѣтеки? Мѣстото, по което се смѣква всичката тази дървесна маса, е вече негодно да се насаждатъ върху него каквито и да било дървета. И всичкитѣ тия голи ридове оста-

ватъ да стърчатъ, за да ни срамятъ предъ чужденците. Преди нѣколко години единъ виденъ германецъ кореспондентъ по една случайностъ бѣше посетилъ Рилския манастиръ. И когато той видѣлъ що става тамъ, бѣше писалъ въ своя си вестникъ: „Ако подобно изсичане стане въ Германия, най-строго би билъ наказанъ този, който си позволи да прави това“.

Рило-манастирскиятъ гори, както и самиятъ манастиръ, сѣ известни и вънъ отъ България. Нѣма чужденецъ, който, като посети нашата страна, да не желае да ги види. Ние се гордѣемъ съ тѣхъ, ние завеждаме чужденците тамъ. Това богатство бѣше богатство не само за страната, но въ всѣки случай то заслужаваше вниманието и на чужденца. Какво ще му покажемъ сега? При това опустошение на горитѣ тамъ, какво ще стане съ всички тѣзи плодородни мѣста, които се намиратъ по дветѣ страни на Рилската рѣка? И защо, най-после, сега ще допустнемъ още едно ново бързо изсичане на гората — вмѣсто въ единъ периодъ отъ 7 години, това изсичане да стане въ 4 години? Защо ще насяме още повече опустошения и злини, отколкото сѣ били нанесени досега?

Г. г. народни представители! Тая капитална грѣшка, която е била направена въ 1902 г., въ 1918 г. и въ 1923 г., не трѣбва да се прави сега. Нека си остане положението такова, каквото е. Нека поискаме горската властъ, респективно министърътъ на земледѣлието, да се намѣси най-енергично, както едно време се намѣсваше д-ръ Геннадиевъ. Нека ние искаме туй експлоатиране да става съобразно горската наука.

Нека, най-после, преди да се произнесемъ по този въпросъ, да назначимъ една парламентарна анкета отъ нѣколцина депутати, които да отидатъ на самото мѣсто, за да видятъ какво е положението тамъ. И азъ съмъ убеденъ, че всѣки единъ отъ васъ, който би отишълъ да види тия опустошения, не би дрѣзналъ да вдигне рѣка за посророщното унищожение на тия гори, а би желалъ, щото горската властъ да се намѣси, държавата да се намѣси и тая концесия да бѣде отнета.

Говори се, че чужди капитали имали рѣка въ това предприятие. Не знамъ, може да е истина. Но поне тукъ, по една експлоатация, каквато е тази, не трѣбва да се допуска чужденецъ да бара въ нашитѣ вътрешни работи. Ако той е вложилъ своя капиталъ, ще направи каквото трѣбва. Не трѣбва да правимъ угаждане никому — туй не е отъ полза

нито за манастира, нито за държавата: ще заличимъ хубавото минало, което имаме тамъ; ще заличимъ тия спомени отъ най-древнитѣ исторически времена, когато манастирътъ е игралъ такава голѣма роль; ще отстранимъ погледитѣ и на чужденците, и на българитѣ; ще осквернимъ, нека така се изразя, паметта на Св. Иванъ Рилски.

Недейте вдига рѣка за утвърждаването на този договоръ, искайте неговото премахване и назначете парламентарна анкета, която да види предварително какво става на самото мѣсто.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Г. г. народни представители! Частъ е 8.

Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Предъ видъ на това, че частъ е 8, азъ моля да вдигнемъ заседанието, като въ утрешния дневенъ редъ на първо мѣсто се поставятъ законопроектитѣ, които днесъ сѣ минали на второ четене и предстои да се одобрятъ на трето четене; следъ туй да се поставятъ на първо четене два чисто формални законопроекта — законопроектътъ за разрешаване на Столичната община да сключи заемъ, въ размѣръ на 2.800.000 л., отъ фонда „Обществени осигуровки“ при Министерството на търговията, промишлеността и труда и законопроектътъ за измѣнение закона за разрешаване на Шуменската, Поповската и Търновската градски общини да сключатъ заеми — и следъ туй да следва изборътъ на председателъ на Народното събрание; по-нататъкъ да следва останалиятъ дневенъ редъ.

Н. Стамболиевъ (з. в.): Да не се отложи пакъ изборътъ на председателъ?

Д. Каранешевъ (д.): Ако не се постигне споразумение, ще се отложи.

Н. Кемилевъ (д. ст.): Нали барабаръ ще действуваме?

Председателствуващъ В. Димчевъ: Моля, моля. Които приематъ предложения отъ г. министъръ председателя дневенъ редъ за утрешното заседание, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. и 1 м.)

Подпредседатели: { **А. ХРИСТОВЪ**
В. ДИМЧЕВЪ

Секретаръ: **Г. КРЪСТЕВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народните представители: Колю Кожаклиевъ, Несторъ Личевъ, Хинекъ Майеръ, Левъ Кацковъ, Еню Колевъ, Желю Тончевъ	2061	цията на държавната каменовъглена концесия „Крумъ“, находяща се въ землището на с. Реброво, Софийско. (Второ четене — приемане)	2065
Питане отъ народния представител Димитъръ Нейковъ къмъ министра на народното просвѣщение — относно непристойни за службата действия на директора на Хасковската прогимназия Генчо Ст. Пиревъ. (Съобщение)	2061	7. За освобождаване отъ отговорностъ и окончателно отчитане касиера на Папазлийското училищно настоятелство, Станимашка околия, Илия Пехливановъ, по училищния му отчетъ за 1927/1928 г. (Времето отъ 15 юний 1927 г. до 18 априль 1928 г.). (Първо и второ четене — приемане)	2065
Законопроекти: 1. За разрешаване на Столичната община да сключи заемъ въ размѣръ на 2.800.000 л. отъ фонда „Обществени осигуровки“ при Министерството на търговията, промишлеността и труда. (Съобщение)	2061	8. За пояснително тълкуване на чл. 1 отъ спогодбата Молловъ — Кафандарисъ отъ 9 декемврий 1927 г. (Първо четене — приемане)	2065
2. За измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ търговския законъ относно публичните властелища. (Трето четене — приемане)	2062	9. За ревизиране договоритѣ за наемъ на фондови земи за реколтата 1929 и 1930 г. (Първо четене — приемане)	2065
3. За държавния печатъ. (Трето четене — приемане)	2062	10. За измѣнение закона за разрешаване на Шуменската, Поповската и Търновската градски общини да сключатъ заемъ. (Съобщение)	2068
4. За измѣнение и допълнение на закона за водоснабдяването на безводния Дели-Орманъ. (Първо и второ четене — приемане)	2063, 2064	11. За измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ търговския законъ относно отсрочката. (Второ четене — приемане)	2074
5. За преотстъпване отъ районния земеделски кооперативенъ синдикатъ „Общъ подеъмъ“, въ гр. Провадия, върху държавата правото за експлоатация на вѣчни времена каменосолните обекти, принадлежащи на сѣщия синдикатъ. (Първо и второ четене — приемане)	2064	Предложение за разрешаване на игумена на Св. Рилска Обитель да сключи новъ договоръ съ дружество „Българска горска индустрия“, за концесионна експлоатация на рило-манастирските иглолистни гори. (Едно четене — продължение разискванията)	2076
6. За одобрение произведения съгласно чл. 61 отъ закона за минитѣ търгъ за отдаване експлоатацията на държавната каменовъглена концесия		Дневенъ редъ за следващото заседание.	2079